

Troms fylkeskommune

Kunnskapsgrunnlag for ny, helhetlig tilbudsstruktur for den videregående opplæringen i Troms fylkeskommune

2024

INNHALDSFORTEGNELSE

1.0 Bakgrunn	3
2.0 Forventninger til fylkeskommunens samfunnsplanlegging	4
3.0 Fylkeskommunens ansvar som tilbyder av videregående opplæring	5
4.0 FNs bærekraftmål	6
5.0 Urfolk, nasjonale minoriteter og innbyggere med nedsatt funksjonsevne	8
6.0 Barnets beste som førende prinsipp i samfunnsplanleggingen	9
7.0 Kompetansestrategi for Troms 2024-2028	9
8.0 Begreper i arbeidet med tilbudsstrukturen	12
9.0 Utvikling av en god, helhetlig tilbudsstruktur - kjennetegn på og kriterier for relevans	15
10.0 Særskilt om fleksible opplæringsmodeller – erfaringer fra Troms	18
11.0 Dimensjoneringsarbeidet i kompetanseetaten - investeringer i ny kompetanse og teknologi	24
12.0 Om kunnskapsgrunnlaget	27
13.0 Beskrivelse av den gjeldende tilbudsstrukturen i Troms	37
13.1 Beskrivelse av gjeldende tilbudsstruktur for voksne i Troms	42
14.0 Datagrunnlag regionsvis	46
15.0 Vedlegg	66

1.0 BAKGRUNN

Hovedutvalget for kompetanse har bedt om en sak som omhandler tilbudsstrukturen for den videregående opplæringen i Troms fylkeskommune:

- Saken skal belyse hvordan det videregående opplæringstilbudet i fylket kan ivareta det lokale og regionale arbeidslivets kompetansebehov innenfor dagens skolestruktur og inntaksregioner.
- Saken skal inneholde vurderinger og anbefalinger om hvor ofte tilbudsstrukturen skal behandles politisk, og vise hvordan bruk av ny teknologi kan styrke den helhetlige tilbudsstrukturen.
- Demografiske endringer skal telle i den forstand at tilbudsstrukturen også skal bidra til å bygge og utvikle lokalsamfunnene i fylket.

Det overordnede målet for den videregående opplæringen i Troms er at alle elever, lærlinger/lærekandidater og voksne deltakere skal fullføre og bestå videregående opplæring i henhold til planlagt kompetanse. En helhetlig gjennomgang av tilbudsstrukturen skal derav bidra til å gi retning for samfunnsutviklingen i regionene, herunder muligheter for regional spesialisering.

Hovedutvalg for kompetanses vedtak

1. Det gjennomføres en helhetlig gjennomgang av opplæringstilbudet i Troms med hensikt å skape et tilbud som i større grad enn eksisterende tilbudsstruktur, ivaretar yrkeslivet i regionenes behov, samtidig som elevenes rettigheter iht. opplæringsloven ivaretas. Behandlingen skal ta utgangspunkt i yrkeslivets behov i et fremtidsperspektiv, og målet er å sikre en tilbudsstruktur som skal stå seg over lengre tid.
2. Gjennomgangen skal resultere i forslag til en helhetlig tilbudsstruktur som skal behandles i fylkestinget i desember 2024, og være det opplæringstilbudet som Troms fylkeskommune tilbyr fra skoleåret 25/26. Dagens skolestruktur skal ligge til grunn for behandlingen.
3. Forslaget skal inneholde en anbefaling om hvor ofte den vedtatte tilbudsstrukturen skal behandles politisk, utenom den årlige justeringen som skal skje etter at elevene har søkt 01.02 og 01.03.
4. Gjennomgangen skal være en åpen prosess og legge til rette for bred involvering av ungdommer, ansatte, kommuner, yrkesopplæringsnemnda og partene i yrkeslivet.
5. Inntaksregionene i Troms skal videreføres, men det skal sikres fleksibilitet for å ivareta særskilte forhold gjennom retningslinjer og rutiner.
6. Undersøke og vurdere om ny teknologi kan styrke tilbudene i områder eller skoler med et lavt elevgrunnlag.
7. Grunnlaget for vurderingene skal være både den vedtatte strategien for videregående opplæring, strategien for voksnes læring, innspillene som kommer frem i selve prosessen, men også det eksisterende nasjonale og lokale kunnskapsgrunnlaget som;
 - de regionale kompetanseindikatorene som fylkene sammen har utarbeidet
 - Nav´ s bedriftsundersøkelse
 - NHO´ s kompetansebarometer

- konjunkturbarometeret for Nord-Norge og annen relevant kunnskap som partene i Kompetanseforum Arktis har utarbeidet.
8. Vurdering av økonomisk og administrativ konsekvens av en ny tilbudsstruktur skal følge med i forslaget om ny tilbudsstruktur, slik at fylkestinget kan vurdere den opp mot vedtatt budsjett.
 9. Formålet med den utvidede behandlingen er å sørge for at opplæringen er tilpasset samfunnets behov for kompetanse og arbeidskraft, og at tilbudene er i tråd med arbeidslivets behov for lærlinger og fagarbeidere.
 10. Den utvidede behandlingen av tilbudsstrukturen skal overgå de ordinære retningslinjene for rullering når disse er motstridende.
 11. Når det gjelder fremtidig tilbudsstruktur må det hensyntas at elevtallet i noen regioner vil reduseres dramatisk de kommende årene. Av den grunn må det vurderes å opprettholde og utvikle nye tilbud, selv om elevtallet kanskje ikke gir grunnlag for det. Å utvikle og bygge lokalsamfunn må veie tungt i denne sammenheng.
 12. Hovedutvalget for kompetanse ber fylkesdirektøren fremlegge det økonomiske merbehovet for å opprettholde dagens skolestruktur i forbindelse med budsjett- og økonomiplanen

Beskrivelse av prosessen frem mot politisk behandling i fylkestinget desember 2024

1. Analyse og behovsvurdering:
 - Fylkeskommunen samler inn data om søkertall, elevgrunnlag, arbeidsmarkedet og økonomi.
2. Utvikling av forslag:
 - Fylkeskommunen utarbeider et forslag til ny tilbudsstruktur basert på analysen og behovsvurderingen.
3. Høring og involvering:
 - Forslaget sendes på høring til skoler, elever, ansatte, partene i arbeidslivet, yrkesopplæringsnemnda, Troms fylkes ungdomsråd og andre interessenter.
 - Innspill og tilbakemeldinger fra høringen tas med i den endelige vurderingen.
4. Politisk behandling og vedtak:
 - Fylkestinget behandler det endelige forslaget.
 - Endelig tilbudsstruktur vedtas, og eventuelle justeringer av budsjett for videregående opplæring gjøres i samme fylkesting.
5. Implementering og kommunikasjon:
 - Høringsinstansene informeres om den nye tilbudsstrukturen.
 - Elever og foresatte får informasjon om tilbudene gjennom fylkeskommunenes nettsider og rådgivingstjenesten.
6. Oppfølging og evaluering:
 - Fylkeskommunen følger opp den nye tilbudsstrukturen gjennom årlige søkertall frem til neste gang opplæringstilbudet skal behandles med ny rulleringsprosess.

2.0 FORVENTNINGER TIL FYLKESKOMMUNENS SAMFUNNSPLANLEGGING

Det er fylkeskommunens oppgave å sørge for at det føres en helhetlig og utviklingsorientert politikk på tvers av sektorer og nivåer i fylket. Samtidig skal fylkeskommunen påse at utviklingen ikke går på bekostning av mennesker, miljø og bevaringsverdige natur- og kulturverdier. Av Regional planstrategi for Troms 2024-2028 fremgår det at fylkeskommunen

skal bidra til verdiskaping, samferdselsinfrastruktur, nødvendig omstilling av økonomien, bosetting i hele landet, redusere klimagassutslipp og tilpasse oss et klima i endring, ivareta natur, viktige friluftsområder og kulturmiljø, effektivisere energibruken, tilby likeverdige tjenester, håndtere demografiske endringer, motvirke mangel på kompetanse og arbeidskraft og sikre gode, likestilte og trygge lokalsamfunn. Fylkeskommunene må samtidig bidra til gode rammebetingelser for privat næringsliv og frivillig sektor. Løsninger og samarbeidsformer som tilrettelegger for effektiv ressursbruk, skal prioriteres.

Som skoleeier skal fylkeskommunen sørge for å gi retning i kompetansepolitikken, og sørge for at denne gir bærekraft og utviklingskraft til arbeidslivet i fylket og regionene våre. Derfor skal fylkeskommunen se helhetlig på tilbud innenfor og mellom tilgrensede regioner. Den helhetlige tilbudsstrukturen i den videregående opplæringen er en viktig faktor i så måte, og inngår som en sentral del av den fylkeskommunale samfunnsplanleggingen.

3.0 FYLKESKOMMUNENS ANSVAR SOM TILBYDER AV VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Fylkeskommunen i Norge har et omfattende ansvar som tilbyder av videregående opplæring til ungdom og voksne. Dette ansvaret inkluderer følgende hovedområder:

Tilby videregående opplæring

Fylkeskommunen har ansvar for å sørge for at det finnes tilstrekkelige og varierte videregående opplæringstilbud som dekker utdannings- og yrkesønskene til elevene og arbeidslivets arbeidskraftbehov. Dette inkluderer både studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer.

Inntak og formidling

Fylkeskommunen håndterer søknadsprosesser og opptak til videregående skoler. De skal sikre at elevene får informasjon om de ulike utdanningstilbudene og hjelpe dem med å finne det tilbudet som passer best for deres interesser og fremtidige planer.

Skolebygg og infrastruktur

Det er fylkeskommunens ansvar å vedlikeholde og utvikle skolebygninger og annen nødvendig infrastruktur for å sikre gode læringsmiljøer.

Pedagogisk ledelse og kvalitetssikring

Fylkeskommunen skal sørge for at undervisningen holder høy kvalitet gjennom tilsyn og oppfølging av skolene. Dette inkluderer å ansette kvalifiserte lærere og tilby nødvendig etter- og videreutdanning for lærerne.

Rådgivning og støtte

Fylkeskommunen tilbyr karriereveiledning og personlig rådgivning for elever. Fylkeskommunen skal også sørge for støtteordninger for elever med behov for individuelt tilrettelagt opplæring, personlig assistanse eller fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemidler (tidligere spesialundervisning).

Troms skal være en attraktiv plass å bo, flytte til og etablere seg i – for alle. Utdanningstilbudet i fylket skal oppleves inkluderende, fremtidsrettet, desentralisert og fleksibelt - av alle. I samfunnsplanleggingen har fylkeskommunen et særlig ansvar for samer, som urfolk, og kvener, som nasjonal minoritet, men også for innbyggere med nedsatt funksjonsevne. Videre er fylkeskommunen forpliktet til å ivareta og arbeide for å nå FNs bærekraftsmål gjennom samfunnsplanleggingen, i politikkutforming og gjennom hele den offentlige forvaltningen. I henhold til Regional planstrategi for Troms 2024-2028 innebærer dette "å forankre sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft i plan- og bygningslovens formålsparagraf. Det betyr at målene skal legges til grunn for samfunns- og arealplanleggingen."

4.0 FNS BÆREKRAFTMÅL

Norge har sluttet seg til FNs bærekraftsmål ved å forankre sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft i plan- og bygningslovens formålsparagraf:

FNs bærekraftsmål skal ligge til grunn for utvikling i Troms, og fylket skal bidra til å løse klimautfordringene. Fylkeskommunen skal ta en sterkere rolle i klimaomstillingen. Vi skal være en pådriver og bidragsyter til at offentlig sektor, næringsliv og innbyggere kutter utslipp. Regional planstrategi for Troms legger også disse målene til grunn for å fremme en bærekraftig utvikling, og fylkeskommunens arbeid skal ha en mer helhetlig og systematisk tilnærming av oppfølgingen av bærekraftmålene.

Det betyr at målene skal legges til grunn for samfunns- og arealplanleggingen, også i den regionale samfunnsplanleggingen, formulert slik i Regional planstrategi for Troms 2024-2028:

Hele Troms skal tas i bruk. Våre forskjeller er vår styrke og gir muligheter. Troms skal være en attraktiv plass å bo, flytte til og etablere seg i. Innbyggerne skal møte et fremtidsrettet, desentralisert og fleksibelt utdanningstilbud. Vi skal ta vare på vårt eksisterende nærings- og arbeidsliv, samtidig som vi, gjennom tett samarbeid, bidrar til å skape nye grønne arbeidsplasser.

På dette overordnede nivået har FNs bærekraftsmål nr. 11, "Bærekraftige byer og lokalsamfunn" særlig relevans. Hovedmålet er å gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige, ikke minst i henhold til delmålene om

- innen 2030 [å] styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering og muligheten for en deltakende, integrert og bærekraftig samfunnsplanlegging og forvaltning i alle land
- [å] støtte positive økonomiske, sosiale og miljømessige forbindelser mellom byområder, omland og spredtbygde områder ved å styrke nasjonale og regionale planer

Ut fra mandatet for arbeidet med å utrede en helhetlig tilbudsstruktur for den videregående opplæringen i Troms har FNs bærekraftsmål "Anstendig arbeid og økonomisk vekst" (nr. 8) og "God utdanning" (nr. 4) særlig relevans. Hovedmålet for "Anstendig arbeid og økonomisk vekst" er å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle, ikke minst i henhold til delmålene om

- [å] fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktive aktiviteter, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å gi dem tilgang til finansielle tjenester
- innen 2030 [å] oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, inkludert ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid
- innen 2030 betydelig [å] redusere andelen unge som verken er i arbeid, under utdanning eller opplæring
- innen 2030 [å] utarbeide og iverksette politikk for å fremme en bærekraftig turistnæring som skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter

Det sentrale bærekraftmålet for en helhetlig tilbudsstruktur vil likevel " God utdanning" være. Hovedmålet er å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle, i henhold til følgende delmål:

- Innen 2030 sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring av høy kvalitet som kan gi dem et relevant og reelt læringsutbytte
- Innen 2030 sikre alle jenter og gutter mulighet for god tidlig utvikling og omsorg og tilgang til førskole, slik at de er forberedt på å begynne i grunnskolen
- Innen 2030 sikre kvinner og menn lik tilgang til god teknisk og yrkesfaglig opplæring og høyere utdanning, inkludert universitetsutdanning, til en overkommelig pris
- Innen 2030 oppnå en betydelig økning i antall unge og voksne som har kompetanse, blant annet i tekniske fag og yrkesfag, som er relevant for sysselsetting, anstendig arbeid og entreprenørskap
- Innen 2030 avskaffe kjønnsforskjeller i utdanning og opplæring og sikre lik tilgang til alle nivåer innenfor utdanning og yrkesfaglig opplæring for sårbare grupper, inkludert personer med nedsatt funksjonsevne, urfolk og barn i utsatte situasjoner
- Innen 2030 sikre at all ungdom og en betydelig andel voksne, både kvinner og menn, lærer å lese, skrive og regne
- Innen 2030 sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetansen som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling, blant annet gjennom utdanning i bærekraftig utvikling og

- livsstil, menneskerettigheter, likestilling, fremme av freds- og ikkevoldskultur, globalt borgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold og kulturens bidrag til bærekraftig utvikling
- Etablere og oppgradere utdanningstilbud som er barnevennlige, og som ivaretar hensynet til kjønnsforskjeller og til personer med nedsatt funksjonsevne og sikrer trygge, ikke-voldelige, inkluderende og effektive læringsmiljø for alle
 - Innen 2020 oppnå en vesentlig økning globalt i antall stipender som er tilgjengelige for studenter fra utviklingsland, særlig de minst utviklede landene, små utviklingsøystater og afrikanske land, for å gi dem tilgang til høyere utdanning, blant annet yrkesfaglig opplæring og programmer for informasjons- og kommunikasjonsteknologi, teknikk, ingeniørfag og vitenskap, både i andre utviklingsland og i utviklede land
 - Innen 2030 oppnå en vesentlig økning i antall kvalifiserte lærere, blant annet gjennom internasjonalt samarbeid om lærerutdanning i utviklingsland, særlig i de minst utviklede landene og i små utviklingsøystater

5.0 URFOLK, NASJONALE MINORITETER OG INNBYGGERE MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

I Norge er kvensk, romanes og romani definert som nasjonale minoritetsspråk, mens samisk i Norge har status som offisielt språk og likestilt med norsk i det samiske språkforvaltningsområdet, som Troms fylkeskommune er den del av.

Urfolk - samene

Samene har formell status som urfolk i Norge i henhold til Norges ratifisering av ILO 169 og Grunnlovens § 108 derav. Ordlyden i denne angir det fylkeskommunale ansvaret for samene som urfolk derav: "Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv."

Nasjonale minoriteter - kvenene

Jøder, romani (tatere), rom (sigøynere), kvener (norskfinner) og skogfinner har siden 1998 hatt status som nasjonale minoriteter i Norge. Norge har forpliktet seg til å garantere en likhet for loven for individer som tilhører en nasjonal minoritet, til å fremme full likestilling mellom minoritetene og majoritetssamfunnet og til et absolutt forbud mot diskriminering basert på tilhørighet til en nasjonal minoritet. Videre har de norske myndighetene forpliktet seg til å arbeide for at de ulike nasjonale minoritetene kan bevare sin tradisjon, religion, kultur og sitt språk på en slik måte at det fremmer toleranse, respekt og dialog. Dette blir blant annet gjort via statlige tilskudd til kulturvernarbeid.¹

¹ [nasjonale minoriteter i Norge – Store norske leksikon \(snl.no\)](#)

Ivaretagelse av funksjonshemmede og deres menneskerettigheter

FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter) er ratifisert av Norge, og tar utgangspunkt i at menneskerettighetene gjelder fullt ut for alle og stiller krav til hvordan statene skal legge til rette for at funksjonshemmede kan få oppfylt sine menneskerettigheter. Konvensjonen pålegger fylkeskommunen å treffe tiltak for at funksjonshemmede på lik linje med andre skal få tilgang til det fysiske miljøet, til transport, til informasjon og kommunikasjon, og til andre tilbud og tjenester som er åpne for eller tilbys allmennheten.²

6.0 BARNETS BESTE SOM FØRENDE PRINSIPP I SAMFUNNSPLANLEGGINGEN

Barnets beste følger av FNs barnekonvensjon art. 3 og er nedfelt i Grunnlovens § 104. I ny opplæringslov er barnets beste kommet inn som en egen bestemmelse om «det beste for eleven».³ I ny opplæringslov blir barnets beste derfor tatt inn som en egen paragraf § 10-1 om det beste for eleven som tydeliggjør at prinsippet ikke bare gjelder vedtak, men generelt for alle handlinger og avgjørelser som gjelder alle elever etter opplæringslova. Bestemmelsen i opplæringslova gjelder alle elever – også elever over 18 år. Dette er en utvidet rett i forhold til Grunnloven og barnekonvensjonen.

For samfunnsplanleggingen – og utarbeidelsen av en helhetlig tilbudsstruktur i den videregående opplæringen i Troms – betyr dette at alle som tar avgjørelser eller foretar andre handlinger som berører elever, må ha god kunnskap om hvordan elevens beste skal vurderes etter den nye bestemmelsen.

7.0 KOMPETANSESTRATEGI FOR TROMS 2024-2028

Den gjeldende kompetansestrategien for Troms ble vedtatt av fylkestinget i mars 2024. Visjonen bak strategien er å sikre god tilgang på kvalifisert arbeidskraft som møter behovet i det regionale arbeidsmarkedet. Samtidig skal fylkeskommunen legge til rette for at de som allerede er i arbeid, kan videreutvikle sin kompetanse. Kompetanse forstås som kunnskap, forståelse, erfaring, holdninger og verdier som kan anvendes til å utføre oppgaver eller løse utfordringer.

Målgruppen for den regionale kompetansestrategien er alle kommunene i Troms, utdanningsinstitusjoner, kunnskapspark, andre kompetanseaktører, studiesentre og næringslivet. Like viktige målgrupper er arbeidstakere, arbeidskraftreserven (tidligere nevnt som utenforskap), flyktninger/innvandrere og arbeidsinnvandrere. Arbeidskraftreserven består av personer som står

² [Konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

³ Lisbeth Storvik Jacobsen, "Barnets beste i den nye opplæringslova". [Barnets beste i den nye opplæringslova | Visma Blog \(smartskill.no\)](https://www.visma.no)

utenfor arbeidslivet, for eksempel mennesker med helseutfordringer, arbeidsinnvandrere, flyktninger o.l. En viktig kunnskap er at andelen unge i utenforskap er høyere blant innvandrere enn blant befolkningen ellers.

Strategien skal gi leseren forventninger om Troms fylkeskommunes kompetansepoltiske rolle som tilbyder av relevant kompetanse, pådriver for omstilling til næringslivet og andre aktører samt være pådriver for omstilling til individet. Kompetansestrategien skal med det også komme i møte forventninger i den nasjonale Utsynsmeldingen (Utsyn over kompetansebehovet i Norge – stortingsmelding 14 (2022–2023)). Av denne fremgår det at det fremtidige kompetansebehovet i Norge skal dekkes gjennom å prioritere

- kompetanse som er nødvendig for et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv
- kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre det grønne skiftet
- kompetanse som er nødvendig for å ha gode velferdstjenester i hele landet og for å håndtere den demografiske utviklingen, balansert opp mot behovet for arbeidskraft i andre sektorer i samfunnet
- å kvalifisere og mobilisere flere av dem som står utenfor arbeidslivet (arbeidskraftreserven)

Av NOU 2020: 2, *Fremtidige kompetansebehov III — Læring og kompetanse i alle ledd*, fremgår det at arbeidslivets behov for kvalifisert arbeidskraft og den tilgjengelige kompetansen er i ubalanse.⁴ De tre megatrendene som virker inn på det nasjonale kompetansebehovet, er teknologiutviklingen, klimautfordringen og den demografiske utviklingen. For Troms betyr dette utfordringer med at arbeidsplasser i distriktene ønskes beholdt samtidig som nye etableres.

Ett virkemiddel er å tilby utdanning som er tilpasset lokale forhold i mer fleksible og desentraliserte modeller. En jevnere geografisk fordeling av veksten i kompetansearbeidsplasser kan gi samfunnsøkonomisk gevinst ved økt ressursutnyttelse og høyere verdiskaping. Tas fremtidsutsiktene i befolkningsutviklingen med i betraktningen, er det særdeles viktig at flere av arbeidskraftreserven mobiliseres inn i eller tilbake i jobb.

NAV's årlige bedriftsundersøkelse gir kunnskap om arbeidskraftbehovet og rekrutteringsutfordringer i privat og offentlig sektor i Troms. Arbeidslivet melder selv sitt behov bla. gjennom NHOs årlige kompetansebarometer. Kompetansebarometeret viser bedriftenes kompetansebehov etter utdanningsretning og utdanningsnivå. Kompetansebarometeret for 2022 viser bla. at en mindre andel (bare 24 %) av regionens bedrifter trenger arbeidstakere med grunnskole som høyeste utdanningsnivå. Dette betyr at de fleste bedrifter har behov for arbeidskraft med yrkesfaglig kompetanse og kompetanse fra høyere utdanning/med kompetansekrav utover grunnskolenivå.

Kompetansestrategien for Troms har tre hovedretninger – læring hele livet, omstilling og samfunnsutvikling.

Læring hele livet

Utdanning og kompetanse er avgjørende for å kunne lykkes med omstilling til fremtidens kompetansebehov. I dagens samfunn har vi oppgaver til svært mange, men vi mangler både mennesker

⁴ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-2/id2689744/?ch=7#kap4-4>

og kompetanse til å gjøre oppgavene. Dette innebærer at Troms fylkeskommune bør ha som mål at ingen skal gå ut på dato som følge av manglende kompetanse. Arbeidskraftreserven trenger fagkompetanse og kvalifisering til studieforberedende program som gir mulighet til profesjons- og disiplinutdanninger på høyere nivå.

Omstilling

Samfunnets behov er i endring. Lave fødselstall og en aldrende befolkning medfører at det er færre hender til å utføre arbeid, og at etterspørselen etter helse- og omsorgstjenester øker. Grønn omstilling fører til økt etterspørsel etter yrkesgrupper som ingeniører, IKT-spesialister og ikke minst fagarbeidere innen teknologi og håndverksfag. Særlig innenfor teknologiske fag og kunstig intelligens, skjer utviklingen meget raskt. Den økte etterspørselen innebærer at mangel på kompetanse må fylles gjennom kvalifisering av de som er i arbeid, arbeidskraftreserven og de unge som skal ta yrkesvalg. Fleksible læringsløp kan sette fart på kvalifiseringen. Eksempler på dette er

- fagbrev på jobb
- 23/5-regelen
- modulstrukturert fag- og yrkesopplæring
- kvalifisering gjennom praksiskandidatordningen
- Bedriftsmodellen
- Yrkesfaglig opphenting
- Vekslingsmodeller
- Bruk av “full opplæring i bedrift (FOB) og “full opplæring i bedrift etter vg1 i skole” (FOB1)
- Praksisbrevordning
- Ulike kombinasjoner av yrkesfag og studiekompetanse

Samfunnsutvikling

Den demografiske situasjonen, klima- og naturkrisen og den nødvendige omstillingen som følger av disse, krever kompetanse, arbeidskraft og gode forvaltningssystemer. Det fylkeskommunale samfunnsplanleggingsansvaret innebærer blant annet

- å gi strategisk retning til samfunnsutvikling
- å mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn
- å samordne, koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk

Med dagens kunnskapsgrunnlag vet vi nok til å ta avgjørelser for fremtiden. Dette kan være avgjørelser som er ulikt dagens opplæringstilbud, ved å opprette nye tilbud, å avslutte uaktuelle tilbud, samt legge til rette for fleksibel opplæring, desentraliserte tilbud og nettskole.

8.0 BEGREPER I ARBEIDET MED TILBUDSSTRUKTUREN⁵

I en utredning av en ny, helhetlig tilbudsstruktur i den videregående opplæringen blir det brukt en del begreper med formelt rettslig innhold som inngår i fylkeskommunens forvaltningspraksis. Her følger en kort beskrivelse av noen sentrale begreper:

Unges rett til videregående opplæring (ungdomsretten)

- Ungdomsretten gir rett til videregående opplæring frem til man har oppnådd studiekompetanse eller yrkeskompetanse, men ikke lengre enn ut skoleåret som begynner det året man fyller 24 år.
- Den som søker Vg1, skal oppgi tre alternative utdanningsprogram i prioritert rekkefølge. Søkeren har rett til plass på ett av disse.
- Søkeren har rett til skoleplass i det fylket hvor søkeren er bostedsregistrert ved søknadsfristens utløp, men har ikke rett til plass ved en bestemt skole.
- Etter gjennomgått Vg1 har elever rett til videregående opplæring innen et programområde som bygger på det utdanningsprogrammet eller programområdet de har valgt, men de har ikke rett til å få det programområdet de prioriterer høyest. Hvilke programområder de får tilbud om det andre og tredje året, er avhengig av tilbudet i hjemfylket. Karakterene kan avgjøre om de kommer inn der de ønsker.
- Dersom elevene har fullført og bestått yrkesfaglig opplæring, har de rett til ett års påbygging til generell studiekompetanse.

Retten til å fullføre opplæringen

- Retten til videregående opplæring ble 1. august 2024 utvidet til å gjelde frem til oppnådd studie- eller yrkeskompetanse.
- Elever har fri rett til omvalg frem til de er 19 år.
- Personer som har én studie- eller yrkeskompetanse får rett til videregående opplæring frem til én ny yrkesfaglig sluttkompetanse. De som benytter seg av denne retten vil få videregående opplæring for voksne.
- Fylkeskommunen skal ha et opplæringstilbud i overgangen fra grunnskole til videregående opplæring for elever som mangler faglige eller språklige forutsetninger for å kunne delta i og bestå videregående opplæring.
- Ungdom med bestått fag- og yrkesopplæring har rett til påbygging til generell studiekompetanse, og retten er uten tidsbegrensning.
- Fylkeskommunen skal sørge for at også de som har læretid i bedrift får tilgang til rådgiving om utdanning og yrkesvalg, og rådgiving om sosiale og personlige forhold.

⁵ Se også Høringsdokument – 4-årig tilbudsstruktur for videregående skoler i Agder - skoleåret 2025/2026-2027/2028, <https://agderfk.no/f/p1/iaa87982d-3435-4eca-9b0f-d8d15358b289/horingsdokument-4-arig-tilbudsstruktur-for-videregaende-skoler-i-agder-skolearet-20252026-20272028.pdf>

Særskilt om Fullføringsreformen og tilbudet til voksne

Som følge av Fullføringsreformen skal langt flere voksne enn tidligere få rett til et opplæringstilbud på videregående nivå, parallelt med at flere tilbud til voksne skal følge modulstrukturert fag- og yrkesopplæring. Voksne har ikke formell status som elever, men som deltakere. Modulstrukturert fag- og yrkes opplæring organiseres i mindre enheter hvor deltakere innplasseres etter kartlegging/reakompetansevurdering. Opplæringen avsluttes med dokumentert vurdering av oppnådd kompetanse gjennom opplæringen. Deltakerne vil kunne ta enkeltmoduler eller fullt opplæringsløp avhengig av hvilken kompetanse personen har fra før.

Formålet med modulstrukturert fag- og yrkes opplæring er å gjøre videregående opplæringstilbudet for voksne mer fleksibelt, slik at det er enklere for den enkelte å få opplæring samtidig som man er i jobb eller må ivareta andre forpliktelser, som for eksempel omsorgsoppgaver. På sikt vil det medføre at flere gjennomfører videregående opplæring, noe som igjen vil medføre en sterkere og mer langvarig tilknytning til arbeidslivet. Det er særlig personer uten videregående opplæring som har det vanskelig på arbeidsmarkedet.

En hovedutfordring i dagens opplæringsystem for voksne er at systemet i for liten grad er tilpasset den enkeltes behov, og det er krevende å kombinere opplæring med andre forpliktelser. Særlig voksne med svake norskerferdigheter eller manglende grunnleggende ferdigheter er en gruppe som det framstår vanskelig å bistå på en god nok måte.

Utfordringene er sammensatte, og handler både om at det er praktisk utfordrende å finne den beste metoden for å gi opplæring i norsk samtidig med annen opplæring, det handler også om at Nav sitt regelverk gir begrensninger på hvor lenge de kan tilby oppfølging, og en tredje utfordring er at det kan være mer krevende å få lære plass for disse deltakerne sammenliknet med andre voksne – og ikke minst ungdom.⁶

Voksnes rett til opplæring

- Voksenrett gjelder for personer som har fullført grunnskolen eller tilsvarende i Norge eller et annet land, men ikke fullført videregående opplæring.
- Voksne har rett til videregående opplæring frem til man har oppnådd studiekompetanse eller yrkeskompetanse fra og med året de fyller 25 år. Personer fra 19 år kan velge å ta ut ungdomsretten sin i tilbud for voksne.
- Voksenrett gjelder også for personer som har fullført videregående opplæring i et annet land, men som ikke får godkjent denne opplæringen i Norge.
- Voksne har rett til realkompetansevurdering.
- Voksne skal få opplæring tilpasset sine behov og tilbud om opplæring i samsvar med den sluttkompetansen de ønsker. Det skal legges avgjørende vekt på deres muligheter til å oppnå yrkes- eller studiekompetanse.

Skolestruktur

⁶ Fylkeskommunens utfordringer og muligheter i å utvikle et kompetansetilbud for voksne. SØA Rapport 3-2023 [Rapport \(ks.no\)](#)

Denne beskriver skolenes geografiske beliggenhet og opplæringstilbud. I arbeid med skolestrukturen inngår også antall elever skolene kan ha (kapasitet) og hvilke utdanningsprogram de har lokaler til å ivareta (teorirom, verksteder, planer for endring og utbygging med mer).

Tilbudsstruktur

Denne bestemmes nasjonalt for hele landet. Her fastsettes inndelingen av utdanningsprogrammene for studieforberevende- og yrkesfag. I det årlige arbeidet med tilbudsstrukturen fordeler fylkeskommunen utdanningsprogrammene på de ulike skolene ut fra ulike variabler og kriterier. Dette arbeidet omfatter dimensjoneringen av tilbudet på fylkesnivå.

Dimensjonering

Dimensjonering av utdanningstilbudet skal bidra til å dekke regionenes behov for arbeidskraft. Med dimensjonering menes hvor mange klasser skolene skal ha fordelt på de ulike utdanningsprogrammene. Dette gjøres i samsvar med tilbudsstrukturen. Inntaks- og formidlingsforskriften har stor betydning for hvordan fylkeskommunen klarer å opprettholde og fylle de planlagte skoletilbudene i de ulike regionene.

9.0 UTVIKLING AV EN GOD, HELHETLIG TILBUDSSTRUKTUR - KJENNETEGN PÅ OG KRITERIER FOR RELEVANS

Kjennetegn på en god, helhetlig tilbudsstruktur med riktig dimensjonering er at den bygger på analyser som evner å balansere et komplekst sett av sosiale, økonomiske, etiske og politiske forventningsvariabler. Den nasjonale Utsynsmeldingen angir i så henseende fire overordnede kompetanseområder som også skal forsøkes imøtekommet i en ny, helhetlig tilbudsstruktur:

- kompetanse som er nødvendig for et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv
- kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre det grønne skiftet
- kompetanse som er nødvendig for å ha gode velferdstjenester i hele landet og for å håndtere den demografiske utviklingen, balansert opp mot behovet for arbeidskraft i andre sektorer i samfunnet
- å kvalifisere og mobilisere flere av dem som står utenfor arbeidslivet (arbeidskraftressursen)

Fire viktige verktøy for den videregående opplæringen er i så henseende gitt gjennom den nye opplæringsloven: prinsippet om barnets beste, ungdomsretten, fullføringsretten og voksenretten. Utfordringen blir å finne frem til de beste måtene fylkeskommunen og arbeidslivet i Troms i fellesskap kan utfylle og utvikle disse kompetanseområdene på lokalt i Troms, samtidig som tilbudsstrukturen skal balansere øvrige forventninger fra elever og deres foresatte, lærere, instruktører og private og offentlige virksomheter.

I et slikt balanseringsarbeid – hvor det i denne saken skal legges stor vekt på kompetansebehov i det regionale arbeidslivet - må det stilles faglige spørsmål til tilbudene, som i dette eksemplet, der man skal vurdere berettigelsen av å opprette et nytt yrkesfaglig tilbud:

- 1) Er faget relevant?
 - a) For det lokale arbeidslivet? For elevene i regionen?
 - b) Finnes det læreplasser i regionen til elever som ønsker å ta fag- eller svennebrev i dette faget?
 - c) Vil man få jobb i et relevant yrke i regionen hvis man oppnår fag- eller svennebrev i dette faget?
 - d) Må man ha dette fag- eller svennebrevet for å få en slik jobb, eller ansetter virksomhetene i regionen like gjerne ufaglærte?
 - e) Dekker faget et reelt kompetansebehov i det lokale eller regionale arbeidsmarkedet?
- 2) Hvordan fungerer opplæringsmodellen for faget?
 - a) Bør vi endre opplæringsmodell?
 - b) Hvilken modell i så fall?
 - c) Hvorfor er den foreslåtte modellen et godt valg?
- 3) Hvilket rekrutteringsgrunnlag kan faget tenkes å ha?
 - a) Hvor stort er kullet med 16-åringere som tilbudet gjøres søkbart for?
 - b) Hvor stor del av arbeidskraftreserven kan mobiliseres til tilbudet? (Unge i utenforskap, voksne med grunnskoleopplæring som høyeste utdanningsnivå, innvandrere og andre.)
 - c) Hvordan vil tilbudet påvirke søkningen til skolens øvrige tilbud?

Til det første, grunnleggende utgangsspørsmålet – er faget *relevant*? For å kunne sikre et opplæringstilbud som er *relevant* ved at det både møter elevenes, arbeidslivets og samfunnets

samlede behov, må begrepet 'relevant' få et konsistent innhold. Det kan gjøres gjennom åpne prioriteringer av sosiale, økonomiske, etiske og politiske forventningsvariabler som utgjør det kriteriesettet som "setter" den helhetlige tilbudsstrukturen og dimensjoneringen i denne.

Elevtall og demografi	<ul style="list-style-type: none"> • Alder og befolkningsvekst - forventet antall elever i fremtidige årskull. • Geografisk fordeling - hvor elevene bor og skolestedene er lokalisert.
Elevpreferanser og interesser	<ul style="list-style-type: none"> • Søkertall - historiske data om hvilke studieretninger som er mest populære. • Elevønsker - kartlegging av interesser og karriereplaner blant elever.
Arbeidslivets behov	<ul style="list-style-type: none"> • Kompetanser som etterspørres i arbeidsmarkedet - lokalt, regionalt og nasjonalt.
Samarbeid med arbeidslivet	<ul style="list-style-type: none"> • Tilgang på læreplasser og utforming av det yrkesfaglige opplæringstilbudet. • Alternative opplæringsmodeller.
Ressurser og kapasitet	<ul style="list-style-type: none"> • Lærerressurser - antall lærere som er tilgjengelige med relevant kompetanse.
Infrastruktur	<ul style="list-style-type: none"> • Skolens areal, utstyr, skoleskysstilbud, hybler/internater med mer som er nødvendig for ulike studieretninger og tilbudslokaliseringer.
Politikk og utdanningsmål	<ul style="list-style-type: none"> • Nasjonale og lokale utdanningsstrategier – overordnet politikk som påvirker prioriteringer og satsinger.
Økonomi	<ul style="list-style-type: none"> • Finansiering - tilgjengelige midler fra staten, fylkeskommunen og det lokale arbeidslivet. • Særskilte kostnader knyttet til ulike opplæringstilbud, både for gjennomføring og oppstart.
Kvalitetskrav og standarder	<ul style="list-style-type: none"> • Læringsutbytte – fullført og bestått og andre resultatmål for hva elevene, lærlingene/lærekandidatene og de voksne deltakerne skal oppnå. • Akkrediteringskrav - krav til sertifisering og kvalitetssikring av utdanningsprogrammer.
Teknologisk utvikling	<ul style="list-style-type: none"> • Digital kompetanse - behov for opplæring i digitale ferdigheter. • Ny teknologi - integrasjon av nye teknologier i læringsmiljøet.
Sosiale og kulturelle faktorer	<ul style="list-style-type: none"> • Mangfold og inkludering - tilrettelegging for elevenes, lærlingenes og deltakernes behov, inkludert språklige minoriteter og elever, lærlinger/lærekandidater og voksne deltakere med spesielle behov. • Kulturelle trender - fange opp kulturelle og sosiale endringer som påvirker elevenes/deltakernes interesser og behov.
Samarbeid og partnerskap	<ul style="list-style-type: none"> • Føringer og forventninger fra andre utdanningsinstitusjoner - samarbeid med universiteter, høyskoler og fagskoler. • Internasjonal orientering - muligheter for utvekslingsprogrammer og internasjonale studieretninger.

10.0 SÆRSKILT OM FLEKSIBLE OPPLÆRINGSMODELLER – ERFARINGER FRA TROMS

Studieforberedende videregående opplæring omfatter normalt videregående trinn 1 (vg1), videregående trinn 2 (vg2) og videregående trinn 3 (vg3).

Yrkesfaglig videregående opplæring omfatter normalt to års opplæring i skole før opplæringen avsluttes som lærefag i bedrift med en kombinasjon av opplæring og verdiskapning (læretid), som i de fleste fag varer i to år. Dette kalles hovedmodellen (2+2). Det finnes også utdanningsløp som avviker fra hovedmodellen. Disse kan enten ha flere år i bedrift (særløp), flere år på skole (avviksfag) eller ha lengre læretid enn to år. I noen yrkesfaglige utdanningsprogram finnes det også utdanningsløp som avsluttes med vg3 i skole og fører til yrkeskompetanse uten fag-/svennebrev, f.eks. autorisasjonsordninger.

Tilbudsstrukturen viser den fastsatte inndelingen av utdanningsprogrammene i årstrinn og programområder for vg1, vg2, vg3 / opplæring i bedrift. (kilde: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/utdanningsprogram/#151503>)

Det finnes to tillatte måter å lage fleksible opplæringsmodeller på. Fylkeskommunen kan legge fag på andre trinn enn det som er fastsatt i fag- og timefordelingen jf. Opplæringsforskrifta § 5-1 annet ledd, eller tilby annen organisering av opplæring i bedrift enn det som er fastsatt, jf. Opplæringsforskrifta § 6-3.

Hvorfor legge til rette for fleksibilitet?

Dersom man kan utnytte det rommet for å opprette fleksible opplæringsmodeller som finnes vil man både kunne gi flere elever det tilbudet de ønsker der de ønsker å bo, og kunne bidra til å dekke næringslivet behov for arbeidskraft, også i regioner der næringslivet ikke har kapasitet til å ta inn 15 nye lærlinger per år (en full klasse).

Erfaringer fra Troms

Opplæringsforskriften § 6-3 setter rammene for hvilke måter fylkeskommunen kan tilby fleksible opplæringsmodeller i bedrift gjennom annen organisering av opplæringen.

Eksempler på annen organisering som Troms fylkeskommune tilbyr i dag er:

- Full opplæring i bedrift
- Bedriftsmodellen
- Vekslingsmodeller
- Yrkes- og studiekompetanse (YSK)
- Yrkesfaglig opphenting etter vg1 på studieforberedende utdanningsprogrammer (YFO)
- Prepp
- Rekrutteringsutdanning kokk
- Menn i helse
- Fagarbeiderløftet (Helsefagarbeider og renholdsoperatør)

Disse modellene kan videreutvikles, eller utvides til å gjelde for flere lærefag.

Full opplæring i bedrift

Fylkeskommunen kan godkjenne lærekontrakter som inneholder unntak fra den fastsatte opplæringsordningen. Lærebedriften tar da ansvar for en større del av opplæringen i faget enn det som følger av læreplanverket. Det kan bety at opplæring som ordinært blir gitt i skole i stedet blir gitt i bedrift. Denne typen opplæring kalles full opplæring i bedrift. Slike kontrakter kan inngås både for lærlinger som har gått riktig vg1 (FOB1) og for elever som ikke har gått verken vg1 eller vg2 på riktig utdanningsprogram (FOB).

Denne ordningen brukes i dag i stor grad. De tre siste årene har over 20 % av inngåtte lærekontrakter vært full opplæring i bedrift (ca. 250 lærekontrakter). Mange bruker denne modellen til å gjøre omvalg. Det er også et populært tilbud for de litt eldre søkerne som eksempelvis har gått vg1 og vg2 på et annet utdanningsprogram, og som ikke ønsker seg tilbake på skolen. Modellen lar dem komme raskere i gang med lønnet arbeid, samtidig som de får likeverdig opplæring som elevene som går på skolen.

En utfordring med modellen er at det kan være vanskelig for lærebedriftene å gi fullverdig opplæring i den delen av opplæringen som vanligvis tas på skole. Bedrifter og opplæringskontor rapporterer at dersom lærlingene må ta fellesfag i løpet av læretida er det særlig utfordrende for bedriftene. Lærlingene må normalt avlegge eksamen som privatist i fagene de mangler, uten å ha fått opplæring. En måte å bidra til økt fullføring, og samtidig gjøre ordningen mer aktuell for lærebedriftene er å lage et forutsigbart og organisert tilbud slik at disse lærlingene får tilbud om å ta de fagene de mangler på en skole eller via nettskolen. Dette vil også harmonisere godt med fullføringsretten, da disse elevene har rett til opplæring i fag de ikke har bestått tidligere. Flere andre fylker har slike tilbud til lærlingene.

Bedriftsmodellen

På Nord-Troms vgs og på Sjøvegan vgs har det siden 2021 blitt kjørt et forsøk som kalles Bedriftsmodellen. Dette er en av flere måter å organisere full opplæring i bedrift på. Modellen er inspirert av Steigen-modellen fra Nordland.

Målet med tilbudet er å tilby ungdommene opplæring i de lærefagene de ønsker fag-/svennebrev i uten at de må flytte ut av regionen når nærskolen ikke tilbyr utdanningsprogrammet eller programområdet som lærefaget bygger på. Modellen innebærer lærekontrakter om full opplæring i bedrift i lokale bedrifter, og skolen gir opplæring i fellesfagene. De som ønsker å gå Bedriftsmodellen må selv søke læreplass. Kun elever som har fått læreplass blir tatt inn. Opplæringen varer totalt i fire år. Samarbeidet mellom skolen og bedrift er sentralt. Elevene går på skolen faste dager i uka.

Næringslivet i Nord-Troms og rundt Sjøvegan, skolene og lærlingene er fornøyde med tilbudet, og Nord-Troms har fremmet ønske om å overføre ordningen fra et forsøk til en fast og søkbar ordning. Dersom modellen skal bli gjort søkbar i hele Troms, krever det at fylkeskommunen fastsetter retningslinjer og økonomiske rammer for modellen. Nord-Troms har hatt noen prosjektmidler i deler av forsøksperioden, mens Sjøvegan har mottatt deler av lærlingtilskuddet.

Vekslingsmodeller

På Nord-Troms vgs tilbys det vekslingsmodell i helsearbeiderfaget og barne- og ungdomsarbeiderfaget. Ishavsbyen vgs hadde også tilbud om vekslingsmodellen, men tilbudet ble lagt ned i 2022 etter flere år med lave søkertall. Løpet i vekslingsmodellen er at elevene først fullfører vg1 som normalt, for så å ta vg2 over to år samtidig som de har en lærekontrakt med 50 % stilling. Til slutt har de ett års læretid i 100 % stilling. Til sammen tar løpet 4 år, samme som normalmodellen.

Vekslingsmodeller kunne vært tatt i bruk i større grad, dersom det finnes interesse for det.

Yrkes- og studiekompetanse (YSK)

Yrkes- og studiekompetanse (YSK) er et tilbud for elever som sikter seg mot høyere utdanning ved starten av opplæringsløpet, men som også ønsker en yrkesfaglig utdanning i bunn. Elevene får fagbrev/svennebrev og generell studiekompetanse, eventuelt med fordypning i realfag i tillegg. Lærekontrakt kan tegnes ved oppstarten det første året eller senere.

YSK har i mange år blitt tilbudt på bygg- og anleggsfag på Kvaløya vgs, men det er få elever per år som går løpet. Tilbudet ligger ikke søkbart, så de som er interessert i det avtaler det direkte med skolen. Dette er en modell som tilbys i de fleste fylker, og som har potensiale for å brukes i større grad. Modellen kan være et virkemiddel som kan bidra til at elevene blir bedre forberedt til studier og arbeidslivet.

Yrkesfaglig opphenting etter vg1 på studieforbereidende utdanningsprogrammer (YFO)

YFO er et tilbud der elever kan søke kryssløp fra Vg1 studiespesialisering til Vg2 yrkesfag. På Vg2 skal disse elevene hente opp kompetanse fra programfagene på Vg1 i det aktuelle yrkesfaglige utdanningsprogrammet, samtidig som de følger den øvrige undervisning på vg2. Dette er mulig fordi elevene etter fullført vg1 på studiespesialisering allerede har bestått fellesfag som på yrkesfaglige retninger er lagt til vg2, og derfor har ledig plass i fag- og timefordelingen.

I timene der de andre vg2-elevene har fellesfag får elevene på YFO 7 timer i uka med komprimert undervisning i programfagene fra vg1. Skolene som tilbyr modellen må dermed få tildelt ressurser for disse 7 uketimene.

I Troms har dette vært tilbudt på vg2 Frisør, vg2 Transport og logistikk og vg2 Søm og tekstilhåndverk. I tillegg tilbyr den private skolen Nordborg YFO i vg2 helsearbeiderfag og vg2 barne- og ungdomsarbeiderfag. Ordningen kan utvides til å gjelde flere programområder.

Muligheter for det fremtidige opplæringstilbudet

I tillegg til de opplæringsordningene Troms fylkeskommune har erfaring med, finnes det flere muligheter som kan vurderes opprettet, eksempelvis:

- Praksisbrevordningen
- Legge fag på andre trinn (fleksibilitet i fag- og timefordelingen)
- Treårig løp til studiekompetanse på yrkesfaglige utdanningsprogrammer

Andre måter å skape fleksibilitet i tilbudsstrukturen, som ikke er egne opplæringsordninger:

- Fleksibilitet i klasseordningene/ klassestørrelsen
- Fjernundervisning

Praksisbrevordningen

Troms fylkeskommune tilbyr per i dag ikke praksisbrevordningen. Denne bør innføres i minst ett lærefag, fordi opplæringsloven krever at fylkeskommunen har tilbud om praksisbrev. Ordningen ble innført i 2016. Målgruppen for ordningen er definert som elever fra grunnskolen som kan ha svake karakterer, høyt fravær, men som ikke har lærevansker eller særskilte opplæringsbehov, og som man antar over tid vil kunne oppnå kompetansemålene ved en mer praktisk opplæring i bedrift. Disse elevene er arbeidsorienterte, men har lite motivasjon for ordinær skole. Målgruppa for praksisbrevkandidatordningen skiller seg fra målgruppa for lærekandidatordningen ved at de ikke har lærevansker og ikke har rett til individuell tilrettelagt opplæring (tidligere kalt spesialundervisning).

Praksisbrevkandidater skal følge et toårig opplæringsløp som fører til en standardisert grunnkompetanse. Praksisbrevkandidaten skal ha opplæring i tre fellesfag i løpet av det toårige løpet, og vil derfor vekse på å være i skole og bedrift. De avlegger kompetanseprøve mot slutten av læretida. De kan senere bygge på opplæringen og ta fag- eller svennebrev. Ordningen krever at lærebedrifter er interessert i å inngå samarbeid med fylkeskommunen for å lage en tilpasset og mindre omfattende lokal læreplan i lærefaget, og tilby læreplasser.

Fleksibilitet i fag- og timefordelingen – mulighet til å legge fag på andre skoleår

Fylkeskommunen kan legge fag på andre trinn enn det som Utdanningsdirektoratet har fastsatt. Denne muligheten ble innført i 2015. Hensikten med fleksibilitet i fag- og timefordelingen er å legge til rette for mer tilpassede tilbud for ulike elevgrupper. Ordningen kan være et virkemiddel for å øke andelen elever som gjennomfører og består videregående opplæring. Det kan også være tilbud for elever med stort læringspotensial eller store ambisjoner.

Fylkeskommunen må vedta en lokal forskrift som beskriver den alternative fag- og timefordelingen ved det aktuelle utdanningsprogrammet. Fylkeskommunen som vedtar slike forskrifter, må også tilby den ordinære fag- og timefordelingen. Flexibiliteten er frivillig å bruke for fylkeskommunene. Fag- og timefordelingen må sikre progresjonen i faga og at den videregående opplæringa samla sett følger ordinær opplæringstid. Det er bare anledning til å flytte hele fag mellom trinn.

Vekslingsmodellen og YSK-modellen nevnt ovenfor er eksempler på slike fleksible ordninger. Andre eksempler på denne typen opplæringsløp som ikke tilbys i Troms er flere og noen av dem beskrives under.

Treårig løp til studiekompetanse på yrkesfaglige utdanningsprogrammer

3-årig yrkesfaglige løp til studiekompetanse kombinerer Vg1 og Vg2 på yrkesfaglige utdanningsprogram med Vg3 påbygging til generell studiekompetanse. Formålet med modellen er å rekruttere elever som ellers ville valgt et studieforberedende framfor et yrkesfaglig utdanningsprogram. En annen fordel med modellen er at den kan bidra til at flere består vg3 påbygg, ved at man fordeler fagene på en mer gunstig måte.

Modellen kan være et virkemiddel som kan bidra til at elevene blir bedre forberedt til studier og arbeidslivet.

Tilbudene kan organiseres på mange ulike måter. Felles for tilbudene er at det gir et mer praksisrettet skoleløp enn et rent studieforberedende. Fag- og timefordelingen gir en jevnere fordeling av fellesfagene enn i det ordinære løpet med et tredje påbyggingsår. Det er også mulig å tilby elevene fag for spesiell studiekompetanse (eks. fordypning i matematikk (R1+R2) og fysikk 1) innenfor denne ordningen. Eleven kan etter tre år søke universitet eller gå ut i lære.

De fleste fylker har slike tilbud, men det varierer i hvilke fag det tilbys. Det er flere utdanningsprogrammer der dette kan være relevant, kanskje særlig der store andeler av elevene søker seg til påbygg etter vg2. I Troms kan det være særlig aktuelt på helse og oppvekstfag, informasjonsteknologi og medieproduksjon, og håndverk, design og produktutvikling.

Andre måter å skape fleksibilitet i tilbudsstrukturen

Fleksibilitet i klasseordningene/ klassestørrelsen

En mulighet for å kunne tilby flere vg2-tilbud i flere regioner kan være å bruke halve klasser. Skolene vil da kunne gi opplæring i fellesfagene sammen, mens elevene har ulik opplæring i programfagene. Normalt er en klasse på 15 elever, og grensa for oppstart av tilbudet er minst 7 elever. Dette vil gi økte kostnader da man trenger dobbelt så mange lærere i programfagene.

Fjernundervisning

Den nye opplæringsloven åpner for økt bruk av fjernundervisning. Det kan finnes muligheter for samarbeid mellom skoler i ulike regioner som har samme tilbud.

Skal man tilby fjernundervisning må det være gode grunner for det og det må være trygt og pedagogisk forsvarlig.⁷

Individuell tilrettelegging av opplæringsløp

Fylkeskommunen kan også tilby en elev å gjennomføre den videregående opplæringen på lengre eller kortere tid enn det som følger fag- og timefordelingen for å tilpasse til eleven. I disse tilfellene kan fylkeskommunen dele fag mellom trinn på en annen måte enn det som kommer frem av fag- og

⁷ Udirs retningslinjer for fjernundervisning: <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/skole-og-opplaring/fjernundervisning/>

timefordelingen. Dette gjøres allerede i dag på individuelt grunnlag, men er ikke noe som skal inngå i tilbudsstrukturen.

Delkurselever og mer opplæring

Med fullføringsreformen vil skolene få en ny gruppe elever som skal ha mer opplæring i enkeltfag. I tillegg kan det bli økninger i antall delkurselever, fordi man har rett til inntak frem til man har bestått, men ikke rett til opplæring i fag man allerede har bestått. Dersom man også skal oppfylle retten læringer har til opplæring i fag de ikke har bestått, kan det bli nødvendig å ta hensyn til disse to gruppene når man planlegger tilbudsstrukturen. Disse elevene trenger også lærere, utstyr og klasserom.

Fleksibilitet i voksenopplæringa

De fleksible løpene som her beskrives er tilbud som gis i samarbeid mellom flere etater og aktører, og der målgruppene ofte er voksne minoritetspråklige med svake norskferdigheter, og kandidater fra NAV ofte med svak tilknytning til skole og/eller arbeidsliv. Flere har også helseutfordringer. I tillegg til at selve løpet er fleksibelt, er opplæringstilbudene fleksible i at de har stort fokus på “riggen rundt” deltakerne. Målgruppene har behov for ulik tilrettelegging, tilpasninger og oppfølging også utover selve skolesituasjonen. I tillegg til etatssamarbeidet, er koordinatorene og veiledere tilført for å utgjøre denne riggen. Et av de viktigste verktøyene i de voksnes løp mot ønsket sluttkompetanse, er bruk av realkompetansevurdering. De voksne skal ikke ha lengre løp enn nødvendig, og de skal få uttelling for både sin formelle og uformelle medbrakte kompetanse. Bruk av realkompetansevurdering vil også øke i takt med innføring av modulstrukturert fag og yrkesopplæring fra høsten 2024.

Prepp

Prepp er et tilbud tilpasset voksne innvandrere med svake norskferdigheter, med mål om mer tilrettelagt opplæring, økt integrering og varig bosetting. Målgruppen har ofte større utfordringer med å få innpass i arbeidslivet, selv i bransjer med høy etterspørsel. Tilbudet består av norsk innlæring, yrkesspråk, fellesfag og Yrkesfaglig fordypning på Vg1-nivå. Det organiseres med 3 dager på skole og 2 dager i praksis pr uke gjennom et skoleår. Nettskolen Troms er ansvarlig skole og leverer fellesfagene til alle kommunene som har deltakere.

Prepp er en fleksibel og hybrid modell der deltakerne i tillegg får tett oppfølging av en lokal pedagog i sin kommune. Noe av det fleksible er at klassene består av deltakere med ulik sluttkompetanse, dimensjonert ut fra egne kommuners behov for arbeidskraft. Deltakerne har helsefagarbeider, kokk og industri som ønsket sluttkompetanse. Tilbudet tester ut nye samarbeidsmodeller med NAV, KS og opplæringskontor. Prepp rekrutterer fra Nav og kommunenes introduksjonsprogram, og kvalifiserer videre til Menn i helse og rekrutteringsutdanning kokk eller industri.

Menn i helse

Menn i helse er en del av et nasjonalt prosjekt der fylkeskommunen samarbeider med KS, NAV og kommuner for å kvalifisere menn som helsefagarbeidere. I Troms er det også rekruttert kvinner til tilbudet.

KS bidrar med koordinator som koordinerer aktiviteten mellom aktørene i tilbudet, bla. med tilrettelegging for intervju av søkere, oppfølging i praksis i forkant av opplæringen (rekruttperiode april til juni) og støttefunksjon gjennom opplærings- og læretiden. I rekruttperioden får kandidatene testet ut motivasjon og egnethet for yrket. Noen blir veiledet ut av prosjektet eller velger selv å avslutte, mens andre får den støtten, motiveringen og tryggheten de trenger for å starte selve opplæringsløpet. Deltakerne veksler mellom å motta ytelser fra NAV og få lønn fra kommunen. Løpet beregnes til ca 2,5 år, der det første året er vekselvise perioder i skole og ute i praksis, og påfølgende tid i lærekontrakt.

Rekrutteringsutdanning kokk og industri

Tilbudet følger en ordinær 2+2-modell, men i et komprimert løp (ca. 2,5 år) tilpasset voksne og med veksling mellom teori og praksis, lik modell for Menn i helse. Målet er fagbrev innen kokkefaget eller produksjonsteknikk. Rekruttering til tilbudet gjøres i samarbeid med NAV. I utprøvingen er det etablert samarbeid med opplæringskontor og Nettskolen Troms som i samarbeid gir opplæring, tilrettelegger og følger opp deltakere i praksis og bidrar i formidling til læreplass. Noen av erfaringene viser at den «riggen» som Menn i helse har, er viktig når mennesker som har vært lenge ute av arbeidslivet, har svak tilknytning til skole og arbeidsliv, lite relevant praksis, svake norskerferdigheter og med ulike helseutfordringer skal gå i gang med utdanning.

Fagarbeiderløftet

Fagarbeiderløftet er et prosjekt i samarbeid med Harstad kommune, der målet er at kommunens ufaglærte ansatte innen helsearbeiderfaget skal få mulighet til å ta fagbrev mens de står i jobb. Troms fylke ved Nettskolen Troms gir opplæringstilbud gjennom praksiskandidatordningen. Det fleksible i ordningen er at kommunen tilrettelegger slik at de som deltar får fri med lønn under undervisningssamlinger og eksamener, samt dekker eksamensutgifter. Flere av kommunene i Hålogalandsrådet har hatt deltakere i ordningen under samme kriterier som Harstad kommune. Tilbudet startet våren 2024, og utvides til også å gjelde innenfor renholdsoperatør fra høsten 2024. Renholdsoperatørfaget gis etter modulstrukturert fag-, og yrkesutdanning høsten 2024, og for helsearbeiderfaget vil overgangen til modulstrukturert fag-, og yrkesutdanning skje fra høsten 2025.

11.0 DIMENSJONERINGSARBEIDET I KOMPETANSEETATEN - INVESTERINGER I NY KOMPETANSE OG TEKNOLOGI

Kunstig intelligens (KI) er en teknologi som vil få stor betydning for samfunnsutviklingen, og som kan gi oss helt nye verktøy for å løse samfunnsutfordringer, forbedre offentlige tjenester og bidra til økt verdiskaping i næringslivet. Kompetanseetaten ønsker å ta del i denne utviklingen gjennom å bruke KI i arbeidet med dimensjoneringen av det videregående opplæringstilbudet i Troms fylkeskommune. Dette vil måtte skje gjennom kompetanseheving, innkjøp av nødvendige teknologiske verktøy og omlegging av rutiner og arbeidsoperasjoner som tradisjonelt har vært en del av dette arbeidet. En slik omlegging kan skje på følgende operasjonelle, teknologiske og etiske områder:

Datainnsamling og datautvikling

- Elevdemografi, søkertall, frafallstall og fullføringstall.
- Arbeidsmarkedsdata og prognoser.
- Skolekapasitet, lærerkapasitet, og økonomiske ressurser.
- Elevpreferanser og interesser gjennom undersøkelser og historiske data.

Forhåndsprosessering av data

- Rengjøring og normalisering (kontekstualisering) av data.
- Håndtering av manglende verdier.
- Utvikle modeller som skaper relevante variabler fra rådata.

Modellutvikling

- Dimensjonering av opplæringstilbudet
- Fremskrivningsmodeller - bruk av maskinlæringsalgoritmer (f.eks. lineær regresjon, beslutningstrær, *random forest* og nevralt nettverk) for å forutsi fremtidig elevtilstrømming basert på demografiske data og elevpreferanser.
- Optimaliseringsalgoritmer til å balansere mellom ressurser, elevpreferanser og arbeidsmarkedets behov.
- Fullført og bestått - utvikling av risikomodeller som identifiserer elever med høy risiko for frafall, basert på faktorer som fravær, karakterer, sosioøkonomisk bakgrunn med mer.
- Intervensjonsmodeller til å foreslå tiltak og intervensjoner som kan hjelpe risikoutsatte elever.

Integrering av eksterne variabler og datakilder

- Arbeidsmarkedet - integrering av data fra arbeidsmarkedet for å justere opplæringstilbudet etter etterspørselen.
- Politikk og reguleringer – gjennomføring av nasjonale og lokale utdanningsstrategier og lover.

Teknologisk infrastruktur

- Databehandling - bruk av databaser og datalagringsteknologier som kan håndtere store datamengder og støtte sanntidsanalyser.
- KI-plattform - bruk av KI-rammeverk som TensorFlow, PyTorch eller *scikit-learn* for modellutvikling og distribusjon.
- Brukergrensesnitt - utvikling av intuitive *dashboards* og rapporteringsverktøy for beslutningstakere, som gir dem innsikt i modeller og anbefalinger.

Implementering og evaluering

- Pilotprosjekter til å teste tjenesten i en begrenset skala for å evaluere nøyaktighet og effektivitet.
- Tilbakemelding - samle inn tilbakemeldinger fra brukere (skoleledere, lærere, og elever) og iterere på tjenesten for forbedringer.
- Kontinuerlig overvåking - iverksette et system for kontinuerlig overvåking og oppdatering av modellen basert på nye data.

Sosiale og etiske hensyn

- Datasikkerhet - sikre at elevdata og annen sensitiv informasjon beskyttes.
- Etisk bruk av KI - sikre at modellen ikke diskriminerer eller skaper urettferdige fordeler eller ulemper for noen elevgrupper.

Ut fra det ovenstående kan vi oppsummere et system av sju teknologiske strata eller "lag" i en mulig KI-tjenestearkitektur i en datateknologisk språkdrakt:

1. Etablere et "Data Collection Layer"-stratum: Elevdata, arbeidsmarkedsdata, økonomiske data, politiske data.
2. Etablere et "Data Preprocessing Layer"-stratum: Datavask, normalisering, maskinlæringsbasert utvikling av erfaringsbaserte modeller til presise fremskrivninger.
3. Etablere et "Predictive Modeling Layer"-stratum: og Maskinlæringsmodeller for fremskrivninger av forventet elevtilstrømming, gjennomføring og risikomodeller for frafall.
4. Etablere et "Optimization Layer"-stratum: Tilbudsjustering og revidert ressursfordeling.
5. Etablere et "User Interface Layer"-stratum: Utvikle dashboards, rapporter og andre beslutningsstøttesystemer.
6. Etablere et "Continuous Monitoring Layer"-stratum: Kontinuerlige modelloppdateringer og ytelsesovervåking (drift av systemene).
7. Etablere et "Security & Ethics Layer": Etiske avveininger over data som benyttes, samt vurderinger av rettferdigheten i prosessene.

Ved å følge denne strukturerte tilnærmingen kan man utvikle en KI-tjeneste som ikke bare hjelper med dimensjoneringen av opplæringstilbudet, men også forbedrer elevenes sjanser til å fullføre og bestå videregående opplæring.

12.0 OM KUNNSKAPSGRUNNLAGET

Kunnskapsgrunnlaget er nyttig for å vurdere hvordan Troms sitt behov for videregående opplæringstilbud skal dekkes i de nærmeste årene. Det er bygget på en innsamling av data fra nøytrale, pålitelige kilder og tar sikte på å gi en objektiv og informert oversikt over fylket. Sentrale kilder er Statistisk sentralbyrå og Utdanningsdirektoratet. I tillegg brukes VIGO som kvalitetssikrer data for videregående opplæring.

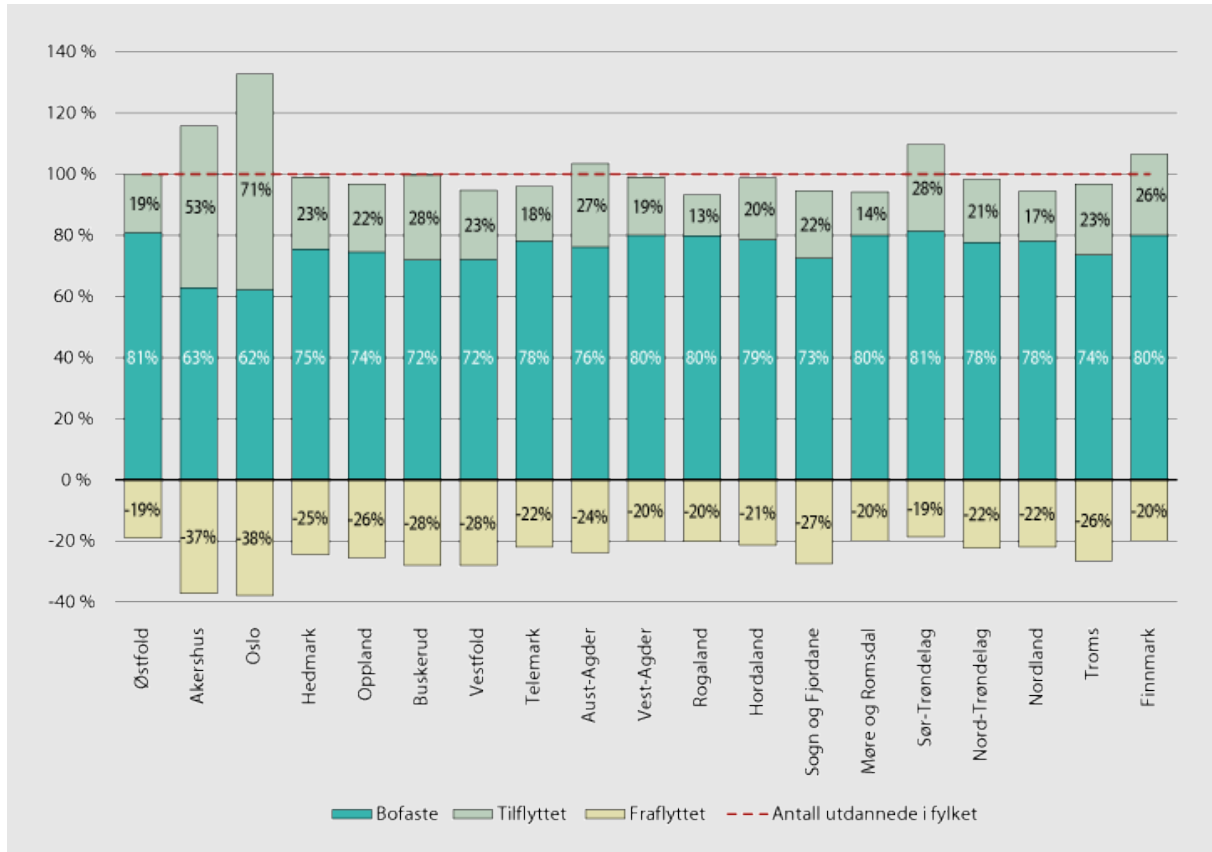
I kunnskapsgrunnlaget presenteres et utvalg av relevant data innenfor områdene befolkning, utdanning og arbeids- og næringsliv. Dette er både historiske data og fremtidige prognoser. Det er samtidig viktig å ha med seg at prognoser er heftet med en del usikkerhet. Det kan likevel være et godt utgangspunkt for innspill og diskusjoner, der man anvender sin kunnskap om lokale forhold til å nyansere bildet statistikken viser.

I bestrebelsene på å gjøre balanserte valg av opplæringstilbud er det et problem at kunnskapsgrunnlaget for valgene vil være historisk, mens valgene er fremtidsorienterte. Dette indikerer at den viktigste funksjonen til kunnskapsgrunnlagene som legges til grunn, er å kunne beskrive *mulige* opplæringstilbud i regionene.

I et kunnskapsgrunnlag for en helhetlig tilbudsstruktur i Troms som skal dekke det lokale arbeidslivets behov, fortrinnsvis for fagutdannede innen håndverks- og industrifag og helse- og sosialfag, kan det være relevant også å se denne utfordringen i et nasjonalt mobilitetsperspektiv. Hvordan dekkes behovet? Skjer det primært gjennom rekruttering av fagutdannede fra skoler og lærebedrifter i Troms? Eller gjennom import av arbeidskraft? Og hvor stor er utflyttingen av fagutdannede fra Troms? Dette er tema for undersøkelsen i Perlic og Albertsens SSB-rapport fra 2019, basert på 2017-data.

Nasjonalt perspektiv – de fagutdannedes flyttestrøm

I denne SSB-rapporten er man definert som bofast dersom man jobber i samme fylke som man avla fag- eller svenneprøve i. Dersom man ikke er sysselsatt, er man definert som bofast hvis man er registrert bosatt i samme fylke som man avla fag- eller svenneprøve i. Mer enn tre av fire fagutdannede er bofaste. Jo kortere tid det er siden man avla fag- eller svenneprøven, desto høyere er sannsynligheten for å være bofast (Perlic og Albertsen 2019).

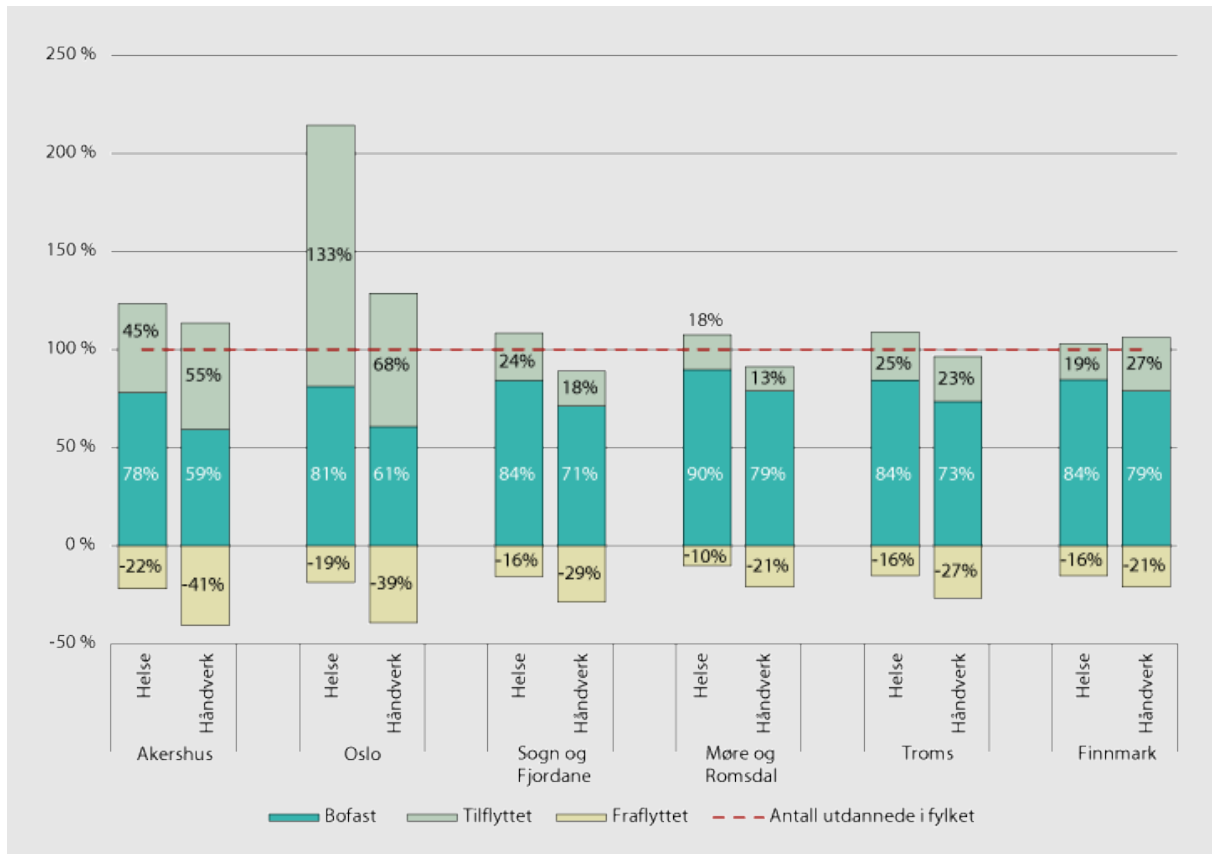

Figur: Bofaste, fraflyttede og tilflyttede i fylkene som andel av antall utdannet i fylket (2017)

Populasjonen består personer med avlagt fag- eller svenneprøve som er født mellom 1982 og 1997 og som var registrert bosatt i Norge 31. desember 2017. Populasjonen består av 209 602 personer. (Kilde: Perlic og Albertsen (2019)).

Alle fylkene har et antall fagutdannede som tilsvarer mer enn 90 prosent av antallet de selv har utdannet. De fleste som jobber i et annet fylke enn der de tok utdanningen sin, jobber i et fylke i samme landsdel. I Troms tok om lag $\frac{3}{4}$ av de som gjennomførte opplæringen i fylket, arbeid i Troms. Her kan det også være interessant å skille mellom de ulike sektorene som de fagutdannede er utdannet til. SSB-rapporten fra 2019 ser da særlig på mobiliteten blant håndverks- og helsefagutdannede.

Helsefagutdannede er gruppen blant de fagutdannede som er mest bofast. I alle fylker med unntak av Akershus jobber (eller bor hvis man ikke er sysselsatt) mer enn 80 prosent av de helsefagutdannede i i samme fylke som de avla fagprøve sin i. I Troms gjaldt dette for 84 % av helsefagarbeiderne og 73 % av de fagutdannede håndverkerne:

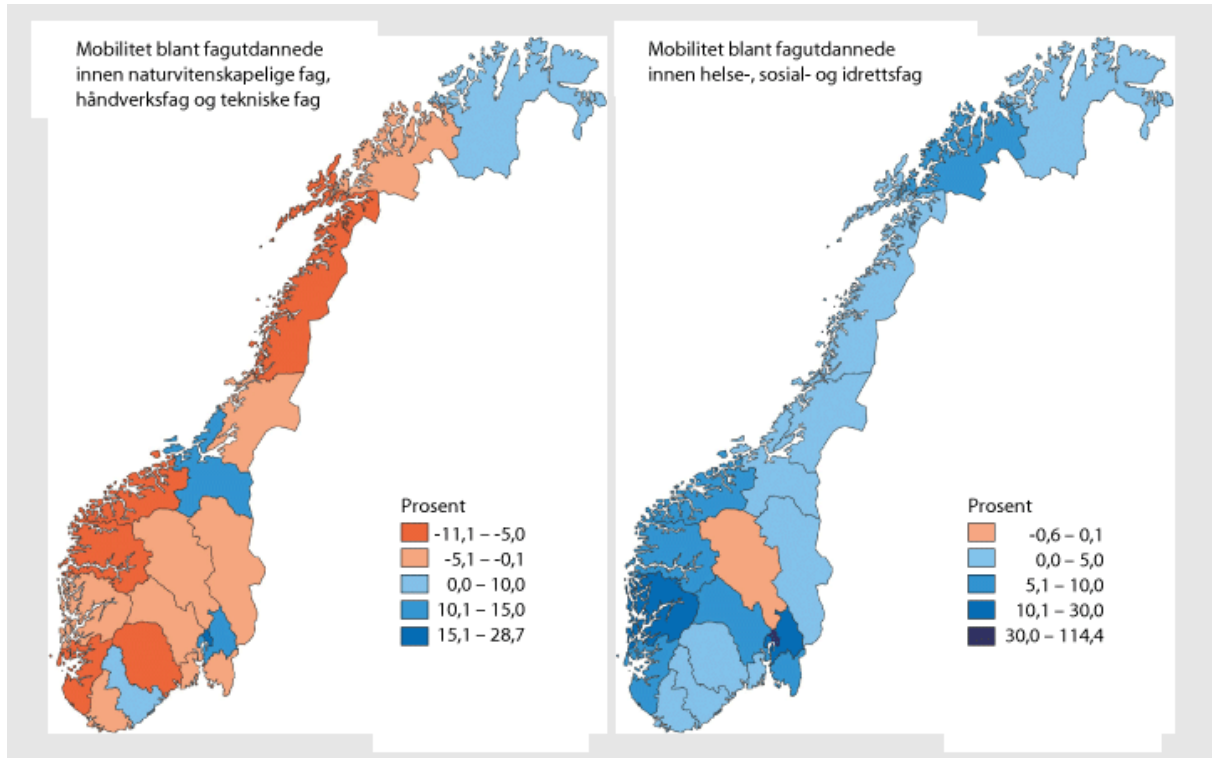
Figur: Bofaste, fraflyttede og tilflyttede i fylkene som andel av antall utdannet i fylket, utvalgte fylker (2017)

Utvalget består av personer med avlagt fag- eller svenneprøve i håndverksfag eller helsefag, som er født mellom 1982 og 1997 og som var registrert bosatt i Norge 31. desember 2017.

Kilde: Perlic og Albertsen (2019).

Kartene i figuren nedenfor viser netto flyttestrømmer blant fagutdannede innen henholdsvis håndverksfag og helsefag. Fylker med blå farge har flere tilflyttede enn fraflyttede og er netto mottakere, mens fylker med rød farge har netto utflytting. Siden kartene bare viser flyttestrømmene, og ikke de som blir boende i fylket de fikk opplæring i etter oppnådd fag- eller svennebrev, og siden det er over 3000 helsefagarbeidere med utdanning fra utlandet som gir en stor samlet netto innflytting til Norge, er de fleste fylker i kartet til høyre farget i blått.

Kartet til venstre viser at særlig Sør-Trøndelag og Oslo har fått mange flere håndverkere enn de har mistet, mens i deler av Sør- og Vestlandet og Nordland har relativt mange flere flyttet ut enn inn. Kartene viser at Troms hadde flere håndverkere som flyttet ut av fylket enn som flyttet inn, og at Troms er en stor netto mottaker av fagutdannede innen helsefag.

Figur: Netto flyttestrømmer blant fagutdannede innen håndverksfag og helsefag. 2017

Netto flyttestrøm (mobilitet) er definert som antallet tilflyttede minus antallet fraflyttede som andel av antallet utdannet i fylket. Kartene viser ikke omfanget av bofaste. Fargeskalaen er ulik i de to kartene, og er derfor ikke direkte sammenlignbare. Utvalget består av personer med avlagt fag- eller svenneprøve i håndverksfag eller helsefag, som er født mellom 1982 og 1997 og som var registrert bosatt i Norge 31. desember 2017. (Kilde: Perlic og Albertsen (2019)

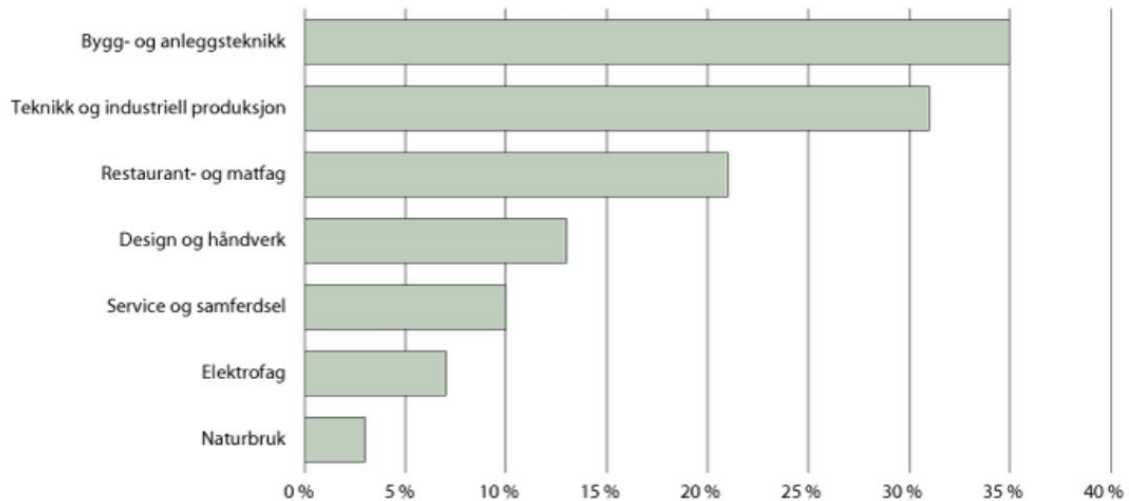
Skolefylker og fagopplæringsfylker – et søkerstyrt inntakssystem

Fylkeskommunene har noe ulike tradisjoner for hvordan de balanserer elevens søkertall mot arbeidslivets behov. Til en viss grad kan man skille mellom *skolefylker* og *fagopplæringsfylker*, der skolefylkene i hovedsak dimensjonerer etter elevenes ønsker, mens fagopplæringsfylkene i større grad dimensjonerer etter arbeidslivets behov.

Rundt 90 prosent av elevene ungdomsrett får førstevalget sitt innfridd. Innfrielse av elevenes førstevalg har lenge blitt vurdert som et viktig kriterium for en vellykket dimensjonering, da det har blitt ansett å være viktig for elevenes motivasjon og gjennomføring. Samtidig viser erfaringene at elever ofte kan akseptere å komme inn på sitt andre eller tredje programvalg så lenge dette skjer på samme skole.

Fylkeskommunene har hatt økt bevissthet om arbeidslivets behov i senere år. Dette kan skyldes økt politisk oppmerksomhet rundt yrkesfag og rundt arbeidslivsrelevans i utdanning i senere år. Mange bedrifter har også over flere år uttrykt behov for mer yrkesfaglig kompetanse, synliggjort blant annet gjennom NHOs kompetansebarometer. Gode økonomiske konjunkturer er med på å øke etterspørselen etter lærlinger.

Selv om prosessen i stor grad kan sies å være søkerstyrt, er faktorer som arbeidslivets kompetansebehov, klassetilbud og søkning ikke uavhengige størrelser. Tilbudsstrukturen er påvirket av arbeidslivets behov gitt ved lære plasser og søker mønstrene over tid, og søkerne tar sine utdanningsvalg innenfor det tilbudet som foreligger.

Figur: Andel bedrifter i Norge som ikke får tak i lærlinger til tross for uttrykt behov (N=879)

Til tross for at mange næringer uttrykker at de har behov for lærlinger, er det mange søkere som er formelt kvalifisert gjennom å ha bestått Vg2 som ikke får lære plass eller som takker nei til tilbud om lære plass. Mange bedrifter oppgir at selv om en søker kan være formelt kvalifisert, er ikke søkeren nødvendigvis det bedriftene beskriver som modne for lære plass.

Bedriftene er opptatt av fraværshistorien og om søkeren virker motivert og egnet til å lære seg faget. NHOs kompetansebarometer viser at drøyt 40 prosent av lærebedriftene har latt være å ta inn lærlinger til tross for behov. Høyt fravær, dårlige praktiske og sosiale ferdigheter oppgis som de tre viktigste årsakene.⁸

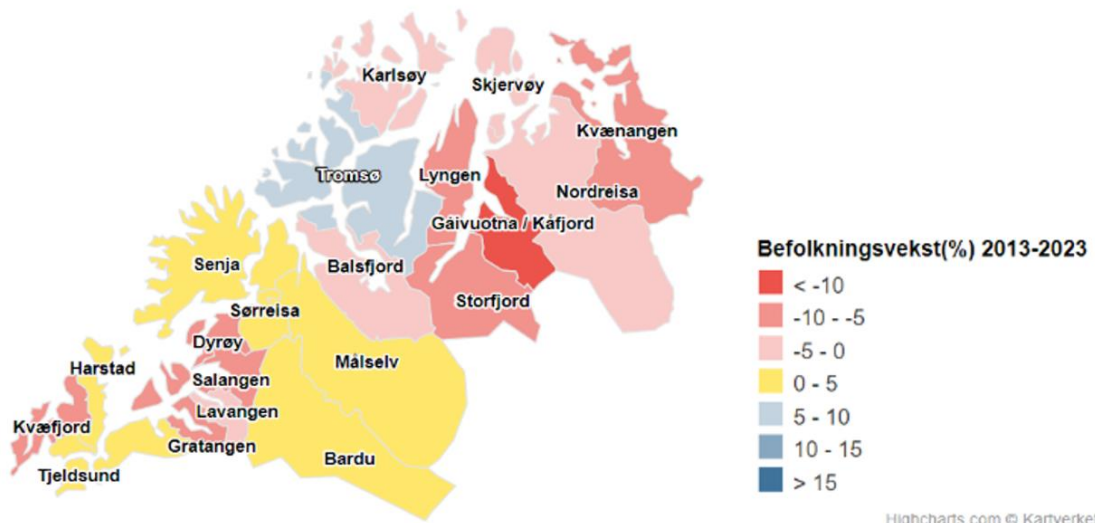
Demografi i Troms

Ved inngangen til 2024 hadde Troms fylke ca. 170 000 innbyggere fordelt på 21 kommuner. I løpet av de siste 10 årene har det vært en befolkningsøkning på 4,1 prosent, noe som er langt lavere enn i landet ellers. Det er også store variasjoner i befolkningsutviklingen innad i fylket. Utviklingen går i retning av at de store kommunene har en befolkningsvekst, mens de mindre kommunene opplever en reduksjon i befolkningstallet. Samtidig opplever vi en endring i befolkningssammensetningen, hvor andelen unge reduseres og for første gang er aldersgruppen 66+ større enn aldersgruppen 0-15 år.

⁸ [NOU 2020: 2 - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/NOU20202)

Befolkningsvekst i Troms

på ti år

Highcharts.com © Kartverket

Kilde: Troms i Tall per. 27.05.2024

Regionale befolkningsfremskrivning

		Hovedalternativet (MMMM)									
		2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
5401 Tromsø (2020-2023)	16 år	920	887	930	864	790	818	799	832	798	788
5402 Harstad - Hársttåk (2020-2023)	16 år	277	292	306	274	276	267	260	261	238	210
5411 Kvæfjord (2020-2023)	16 år	32	33	35	25	29	26	29	30	31	26
5412 Dieiddanuorri - Tjeldsund (2020-2023)	16 år	42	46	46	53	38	43	44	36	33	36
5413 Ibestad (2020-2023)	16 år	13	12	11	14	9	14	12	12	14	13
5414 Gratangen (2020-2023)	16 år	10	10	7	8	15	6	11	13	10	10
5415 Loabák - Lavangen (2020-2023)	16 år	17	13	13	14	15	11	11	7	12	7
5416 Bardu (2020-2023)	16 år	47	48	40	52	41	43	37	38	45	40
5417 Salangen (2020-2023)	16 år	36	29	28	29	25	26	25	27	33	24
5418 Målselv (2020-2023)	16 år	79	77	79	67	78	75	74	67	70	66
5419 Sørreisa (2020-2023)	16 år	36	44	38	43	42	37	38	34	36	34
5420 Dyrøy (2020-2023)	16 år	11	17	12	9	13	11	10	11	8	10
5421 Senja (2020-2023)	16 år	211	186	178	157	168	163	152	145	157	160
5422 Balsfjord (2020-2023)	16 år	58	71	50	56	51	46	65	48	60	47
5423 Karlsøy (2020-2023)	16 år	23	16	22	19	16	27	21	22	16	26
5424 Lyngen (2020-2023)	16 år	31	24	27	20	30	23	20	22	23	21
5425 Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono (2020-2023)	16 år	15	21	15	26	15	19	14	18	15	17
5426 Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono (2020-2023)	16 år	19	16	20	15	16	19	19	22	15	17
5427 Skjervøy (2020-2023)	16 år	29	21	39	24	24	29	32	29	36	23
5428 Nordreisa - Ráisa - Raisi (2020-2023)	16 år	62	59	67	50	57	49	57	42	45	47
5429 Kvænangen (2020-2023)	16 år	13	17	12	10	8	17	11	12	12	12

Befolkningsfremskrivningen viser at antall 16-åringer vil gå ned i Troms. Det kan bety at det vil bli færre ungdommer i den videregående opplæringen i årene som kommer.

Framskrivning av avgangselever i Troms forventes å reduseres

Skoleår	24/25	25/26	26/27	27/28	28/29	29/30	31/32	32/33	33/34	34/35
Region Sør-Troms inkl. friskoler o.l.	368	397	407	369	362	322	341	342	307	281
Region Midt-Troms inkl. friskoler o.l.	462	430	401	379	406	406	361	311	353	321
Region Tromsø inkl. friskoler o.l.	1068	1003	951	984	896	931	907	925	907	877
Region Nord-Troms inkl. friskoler o.l.	134	120	140	98	108	115	113	108	111	98

	2032	1950	1899	1830	1772	1774	1722	1686	1678	1577
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Utenforskap

Det er en del voksne, og unge voksne, i befolkningen som er i utenforskap. En del av disse mangler videregående opplæring og vil ha nye rettigheter i forbindelse med fullføringsreformen. Det er imidlertid vanskelig å si noe klart om hvor stort dette grunnlaget er, bortsett fra at Nav har oversikt over antallet i utenforskap i Troms som ved siste måling er på 20 171 personer. Troms er et av tre fylker i landet som ligger under 15% i andelen i utenforskap som er mellom 20 og 29 år. Ikke alle disse vil ha behov for eller rett til videregående opplæring, men en stor del vil ha slike rettigheter pga. fullføringsreformen.

Dimensjonering av videregående opplæring

En viktig del av samfunnsutviklingen er dimensjoneringen av videregående opplæring. For å sikre at utdanningstilbudet møter de regionale behovene og bidrar til en balansert utvikling, er det nødvendig å tilpasse kapasiteten på videregående skoler i tråd med befolkningsutviklingen og arbeidsmarkedets krav. Det innebærer en nøye vurdering av utdanningsprogrammer og deres relevans for lokal og regional næringslivsstruktur, samt en fleksibel tilnærming som kan svare på endringer i demografiske trender og økonomiske forhold.

Inntaksregioner til videregående opplæring og interkommunale politiske råd (IPR)

Troms består av fire inntaksregioner:

- Sør-Troms (Harstad, Kvæfjord, Tjeldsund og lbestad),
- Midt-Troms (Gratangen, Loabága/Lavangen, Bardu, Salangen, Målselv, Sørreisa, Dyrøy og Senja),
- Tromsø og omegn (Tromsø, Karlsøy, Balsfjord, Lyngen og Storfjord)
- Nord-Troms (Gáivuona/Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen).

Elever med rett til videregående opplæring har rett til inntak til en skole i inntaksregionen hvor vedkommende er bostedsregistrert. Dersom elevene ønsker inntak til et utdanningsprogram eller programområde som ikke finnes i egen inntaksregion, kan vedkommende søke inntak i en region som har dette tilbudet.

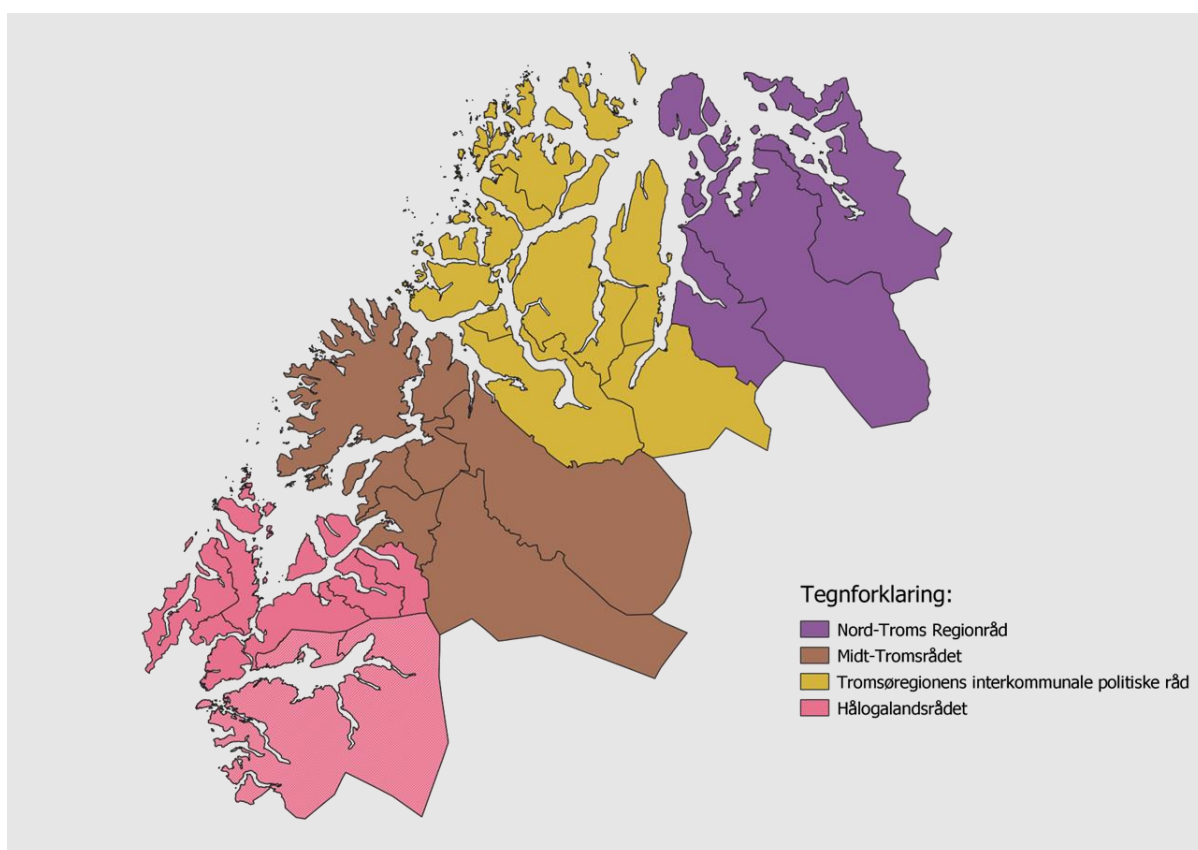
Troms har 12 offentlige videregående skoler fordelt på de fire inntaksregionene:

- Sør-Troms (Heggen vgs, Stangnes Rå vgs),
- Midt-Troms (Bardufoss vgs, Senja vgs og Sjøvegan vgs),
- Tromsø med omegn (Breivang vgs, Ishavsbyen vgs, Kongsbakken vgs, Kvaløya vgs, Nordkjøsbøtn vgs og Tromsdalen vgs),
- Nord-Troms (Nord-Troms vgs).

I tillegg til inntaksregioner er kommunene i fylket delt inn i ulike interkommunale politiske råd (IPR), der de for eksempel samarbeider om kompetanse, innovasjon, samfunns- og næringsutvikling og fremmer saker som er viktige for den enkelte regionen. De interkommunale politiske rådene i Troms er:

Tromsøregionens interkommunale politiske råd (Balsfjord, Karlsøy, Lyngen, Storfjord og Tromsø), Hålogalandsregionen (Harstad, Kvæfjord, Tjeldsund, Ibestad, Gratangen og Lavangen og Nordlandskommunene Narvik og Evenes), Midt-Troms (Bardu, Salangen, Målselv, Sørreisa, Dyrøy og Senja), Nord-Troms (Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen).

Kommunene som inngår i de ulike inntaksregionene til de videregående skolene er stort sett sammenfallende med de kommunene som inngår i de interkommunale politiske rådene. Unntaket er Gratangen og Lavangen som i IPR-sammenheng (IPR = interkommunale politiske råd) er med i Hålogalandsregionen, mens de i inntakssammenheng tilhører Midt-Troms. Troms fylkeskommune har samarbeidsavtaler med Nordland og Finnmark fylkeskommuner om å tilby plasser på tvers av fylkesgrensene.

Andre utdanningstilbydere

UiT Norges arktiske universitet er et breddeuniversitet som bidrar til utvikling, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. UiT har flere campuser med aktiviteter i Tromsø, Narvik, Alta, Harstad, Hammerfest, Bardufoss og Kirkenes. I tillegg har universitetet en rekke desentraliserte studietilbud.

I fylket har vi også Fagskolen Troms som tilbyr et bredt spekter av tilbud innenfor høyere yrkesfag utdanning. Fagskolen har lokasjoner i Tromsø, Harstad og Skjervøy.

I tillegg har vi en rekke studiesentre i Troms, hvor det legges til rette for desentralisert utdanning og ulike kompetansehevede tiltak. Studiesentre rekrutterer og utdanner en gruppe som ellers ikke ville tatt utdanning.

Utdanningsnivå

Befolkningens utdanningsnivå etter inntaksregioner per 2022				
	Sør-Troms	Midt-Troms	Tromsø og omegn	Nord-Troms
Grunnskolenivå	25,4	28,7	22,8	33,0
Videregående skolenivå	39,0	41,4	32,2	38,3
Fagskolenivå	3,5	3,6	3,0	4,1
Universitets- og høgskolenivå, kort	24,0	20,4	25,8	19,5
Universitets- og høgskolenivå, lang	7,7	5,5	15,8	4,5
Uoppgitt eller ingen fullført utdanning	0,4	0,4	0,3	0,7

Befolkningen i Tromsø med omegn har et høyere utdanningsnivå enn befolkningen i de andre inntaksregionene. Dette skyldes den store andelen med høyere utdanning i Tromsø by. I Nord-Troms er det en større andel av befolkningen som har grunnskole som sitt høyeste utdanningsnivå.

Etterspørsel etter arbeidskraft

Mangelen på arbeidskraft er i NAVs bedriftsundersøkelse 2024 estimert at det mangler 2 050 personer i Troms. 62% av NHOs medlemsbedrifter i landet rapporterte i NHOs kompetansebarometer 2023 om udekket kompetansebehov, spesielt innen håndverksfag, ingeniør- og tekniske fag, samt IKT. Av medlemmene i NHO Arktis, som dekker Troms og Finnmark, er det over 70 % som rapporterer at de har udekket kompetansebehov. Distriktene rapporterer om større utfordringer med å rekruttere riktig kompetanse enn sentrale strøk.

Ifølge NHOs kompetansebarometer 2023 er det også et betydelig udekket behov for IKT-kompetanse. 36 % av alle bedriftene i landet rapporterer at de i noen eller stor grad har et udekt behov for IKT-kompetanse. Behovet omfatter både behov for spesialiserte ansatte med utdanning innen IKT, og behov for økt kompetanse for ansatte som jobber i andre bransjer, men som bruker IKT-verktøy.

Det er et stort udekket behov for arbeidskraft i alle næringer i Troms, og i alle regionene i fylket.

For å vise hvordan etterspørselen etter arbeidskraft for ulike yrker har utviklet seg er tallene et gjennomsnitt over antall ledige stillinger innad et år. Tallene er oversendt fra Nav etter bestilling fra Troms fylkeskommune.

Gjennomsnittlig antall ledige stillinger per år for yrker for Troms fylke.											
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Helse, pleie og omsorg	215,8	172,9	240,6	238,2	294,7	305,7	261,5	299,4	412,3	570,0	595,9
Reiseliv og transport	58,5	49,4	56,4	61,2	66,8	76,5	87,3	64,4	125,4	190,5	176,3
Undervisning	96,5	86,3	103,8	118,3	108,3	141,6	148,8	117,8	129,6	151,2	164,0
Butikk- og salgsarbeid	51,6	54,5	52,2	64,1	67,5	100,5	103,0	78,3	143,0	175,5	156,4
Serviceyrker og annet arbeid	64,3	60,1	71,7	68,2	74,4	101,8	87,9	84,0	117,1	177,8	153,8
Ingeniør- og ikt-fag	60,7	41,6	32,3	37,6	46,5	85,4	71,7	76,3	99,8	98,3	93,3
Akademiske yrker	43,3	35,6	39,8	43,1	42,2	47,5	54,4	53,5	74,9	77,8	76,3
Bygg og anlegg	44,7	51,2	45,3	69,0	70,3	108,4	84,7	113,3	126,5	96,0	74,7
Industriarbeid	28,1	22,5	25,6	29,7	45,1	49,1	62,9	57,9	91,8	93,0	74,3
Barne- og ungdomsarbeid	35,8	26,6	41,5	38,3	42,1	82,3	113,8	84,3	46,2	47,3	67,4
Kontorarbeid	37,7	31,5	34,3	33,7	36,0	54,2	55,6	37,7	62,3	71,3	56,1
Ledere	10,9	8,4	10,8	9,4	11,5	15,3	19,0	20,8	31,8	56,4	42,9
Meglere og konsulenter	17,2	13,8	14,8	21,8	38,3	43,9	32,9	25,7	32,9	33,4	26,0
Jordbruk, skogbruk og fiske	9,2	8,6	10,3	9,1	11,8	12,7	17,3	13,1	19,3	20,3	16,8
Ingen yrkesbakgrunn eller uoppgitt	12,1	6,8	10,2	9,0	15,7	11,8	12,3	10,1	58,0	6,2	5,2
Sum:	785,2	667,0	787,7	849,8	971,0	1236,5	1213,3	1136,5	1570,8	1865,0	1779,3

Tabellen er sortert etter hvilke yrker som har gjennomsnittlig flest ledige stillinger per 2023.

Per 2023 er det flest ledige stillinger innenfor Helse pleie og omsorg, hvor det i særlig grad etterspørres sykepleiere og helsefagarbeidere. Dette yrket er etterfulgt av Reiseliv og transport, Undervisning og Butikk- og salgsmedarbeid. Kompetansebarometeret for Nord-Norge viser at 39 % av bedriftene etterspør fagområdene ingeniører og tekniske fag, mens 37 % etterspør håndverksfag. **Det er en utfordring at tallene kun viser arbeidskraftsbehovet som har vært, eller er her og nå, mens det finnes få prognoser om behovet for arbeidskraft fremover.**

13.0 BESKRIVELSE AV DEN GJELDENE TILBUDSSTRUKTUREN I TROMS

Troms tilbyr i dag alle de 15 utdanningsprogrammene. Oversikten under viser hvor mange klasser det er i hvert utdanningsprogrammene – på hvert av de tre trinnene.

Utdanningsprogram 2024-2025	BA	DP	EL	FD	HS	ID	IM	KD	ME	MD	NA	PB	RM	SR	ST (Inkl. Toppdrett og IB)	TP
Nivå 1	8	1	12	4	19	5	5	1	1	3	7	0	7	5	25	21
Nivå 2	9	1	12	3	17	4	5	2	1	3	7	0	4	5	25	18
Nivå 3	0	0	2	1	3	4	0	2	1	3	1	11	0	0	25	0
293	17	2	26	8	39	13	10	5	3	9	15	11	11	10	75	39

Rød farge viser studieforbereende tilbud og grønn farge viser Påbygg

Tabellen viser at det på vg1 er 35 klasser (28%) på de studieforbereende utdanningsprogrammene og 89 (72%) klasser på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. I de studieforbereende klassene og Påbygg er det 28-30 plasser og i de yrkesfaglige klassene er det 15 plasser. Antall skoleplasser på vg1 utgjør derfor 968 plasser (42%) på de studieforbereende tilbudene og 1335 plasser (58%) på de yrkesfaglige tilbudene.

Ser man på alle klassene som er igangsatt utgjør det 105 klasser (37 %) på de studieforberevende utdanningsprogrammene, som er treårig, og 177 klasser (63%) på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene, som er toårig. I tillegg er det 11 klasser Påbygg.

Tabellen under viser hvordan disse klassene er fordelt på skolene i hver region. Region Sør-Troms er markert med gul farge, Midt-Troms med grønn, Troms og omegn med rød og Nord-Troms med grå.

Alle regioner har også tilbud om et forberedende år for minoritetsspråklige søkere som trenger opplæring i norsk før de starter i videregående opplæring (GS).

24/25	Heggen	Stangnes Rå	Sjøvegan	Bardu-foss	Senja	Nordkjosbotn	Breivang	Kongsbakken	Tromsdalen	Ishavsbyen	Kvaløya	Nord-Troms	Klasser 24/25
BA		4.0		4.0							9.0		17.0
HD				2.0									2.0
EL		4.0		5.0		4.0				11.0		2.0	26.0
FD		2.0					6.0						8.0
HS		7.0	4.0	3.0	1.0	2.0				18.0		4.0	39.0
ID		3.0		3.0					7.0			0.0	13.0
IB					2.0								2.0
IM		2.0	2.0				4.0					2.0	10.0
KD							5.0						5.0
ME							3.0						3.0
MD	3.0							6.0					9.0
NA					11.0							4.0	15.0
PB		2.0	1.0	1.0	1.0						5.0	1.0	11.0
RM		3.0			3.0					5.0			11.0
SR		2.0			2.0		6.0						10.0
ST	14.0		3.0	3.0	7.0	3.0		18.0	11.0		6.0	3.0	68.0
ST topp									5.0				5.0
TP		7.0	2.0		9.0	2.0				16.0		3.0	39.0
	17.0	35.0	12.0	21.0	36.0	11.0	24.0	24.0	22.0	50.0	20.0	17.0	293.0

Region Sør-Troms er markert med gul farge, Midt-Troms med grønn, Troms og omegn med rød og Nord-Troms med grå.

Region	Sør	Sør	Midt	Midt	Midt	Tromsø	Tromsø	Tromsø	Tromsø	Tromsø	Tromsø	Nord	
GS		3	3		4					3		1	14

Eksempel på kvalitetsvurderinger innenfor dagens tilbudsstruktur

Den mest brukte formen for statistiske kvalitetsvurderinger er fullført og bestått, ofte delt opp i hvorfor ikke fullført eller bestått med antall som slutter underveis, fortsatt holder på med opplæring, men ut over normert tid eller planlagt opplæringsløp med grunnkompetanse. Fullført og bestått betyr både å ha bestått i alle fag inklusiv eksamen innenfor normert tid, og ikke sluttet underveis.

			Elever	Andel elever (prosent)
			2016-2022	2016-2022
19 Troms - Romsa (-2019)	I alt	I alt	2 100	100,0
	Fullført med studie- eller yrkeskompetanse på normert tid	I alt	1 334	63,5
	Fullført med studie- eller yrkeskompetanse på mer enn normert tid	I alt	307	14,6
	Fullført planlagt grunnkompetanse innen fem/seks år	I alt	30	1,4
	Fortsatt i videregående opplæring etter fem/seks år, uten å ha fullført	I alt	67	3,2
	Gjennomført vg3/gått opp til fag-/svenneprøve, ikke bestått	I alt	141	6,7
	Sluttet underveis	I alt	221	10,5

Helse- og oppvekstfag (HS) tilbys i dag i alle inntaksregioner i Troms. Midt-Troms-regionen skiller seg ut ved at det er to offentlige videregående skoler, samt en privat, som tilbyr utdanningsprogrammet. I tillegg gir Senja vgs et vg2-tilbud i Ambulansefag.

Ved Nord-Troms vgs gis tilbudet i en vekslingsmodell, det vil si at elevene veksler mellom å være ute i lærebedrift og skole etter vg1. Det er stor etterspørsel etter arbeidskraft innenfor pleie- og omsorgssektoren. Tilbudet i Midt-Troms-regionen skiller seg positivt ut i fylket ved å ha den høyeste andelen elever med fullført og bestått de siste årene.

Bygg- og anleggsteknikk (BA) gis i Sør-Troms ved Stangnes Rå vgs, i Midt-Troms ved Bardufoss vgs og i Tromsø ved Kvaløya vgs.

Andelen fullført og bestått har gått i negativ retning de siste årene med en reduksjon fra 86,9 % i 2019/20 til 75 % i 2022/23. Andel fullført og bestått i fylket er betydelig lavere enn det en kan forvente sammenlignet med andre skoler i landet som tilbyr det samme utdanningsprogrammet. Stangnes Rå vgs skiller seg positivt ut ved å ha en høyere andel elever som fullfører og består enn det som er forventet av skoler med samme tilbud. Det betyr at elever som starter på Stangnes Rå vgs har en større sjanse for å lykkes enn om de starter på et tilsvarende tilbud innenfor en annen skole i fylket eller i landet ellers.

Håndverk, design og produktutvikling tilbys ved en skole i Troms: Bardufoss videregående skole. Andelen fullført og bestått er god (87 % for vg1 og vg2).

IT og medieproduksjon (IM) tilbys i alle inntaksregionene, på Nord-Troms vgs, Breivang vgs, Sjøvegan vgs og Stangnes Rå vgs. Utdanningsprogrammet var nytt i 2020, men har på kort tid blitt et populært tilbud med mange søkere. Andelen fullført og bestått på utdanningsprogrammet er på 80 %.

Elektro og datateknologi (EL) gis som et tilbud i alle inntaksregionene, på Ishavsbyen vgs, Nordkjosbotn vgs, Bardufoss vgs, Nord-Troms vgs og Stangnes Rå vgs. Andelen fullført og bestått er god dersom en sammenligner det med andre utdanningsprogram i fylket, men lavere enn forventet dersom en sammenligner med andre skoler i landet som gir samme tilbudet. Andelen elever som fullfører og består i Sør-Troms er lavere enn det som forventes.

Breivang og Stangnes Rå videregående skoler gir tilbud om **Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign (FD)**. Andelen fullført og bestått er meget lav på alle trinn. Skoleåret 2022/23 var andelen som besto på Breivang vgs vg1 69 % (20 av 29 elever) og 37,5 % (3 av 8 elever) ved Stangnes Rå vgs. Tilsvarende tall for vg2 var 47,6 % (10 av 21 elever) på Breivang vgs og 33,3 % (1 av 3 elever) ved Stangnes Rå vgs.

Nord-Troms og Senja videregående skoler gir tilbud om **Naturbruk**. Andel fullført og bestått har vært meget høy i perioden 2018 til og med 2021. Skoleåret 2022/23 er andelen elever med fullført og bestått betydelig lavere enn tidligere år, og for første gang lavere enn det som er forventet. Ved Nord-Troms vgs ser utfordringen ut til å ligge på vg2, mens den tilsvarende ligger på vg1 ved Senja vgs.

Idrett tilbys ved Nord-Troms vgs, Bardufoss vgs, Stangnes Rå vgs og Tromsdalen vgs. Andelen fullført og bestått er generelt god i fylket, og noe høyere på Bardufoss og Nord-Troms vgs enn ved de andre skolene.

Stangnes Rå, Senja og Ishavsbyen vgs gir alle tilbud i **Restaurant og matfag**. Andel fullført og bestått er 70,8 % (34 elever) på vg1. Det er imidlertid stor forskjell på andelen fullført og bestått mellom skolene. Fullført og bestått på vg1 er 90,9 % ved Stangnes Rå vgs, 66,7 % ved Ishavsbyen vgs og 63,2 % ved Senja vgs. Fullføringen ved Senja vgs er lavere enn det vi kan forvente av skoler med samme tilbud, mens situasjonen er motsatt på vg2 hvor andelen elever som fullfører og består ved Senja vgs er meget høy og 100 % skoleåret 2022/23.

Tilbud fra den nasjonale tilbudsstrukturen som ikke gis i Troms

Ingen fylkeskommuner tilbyr alle programområdene på vg2. Men det bør være et mål å tilby de programområdene som er relevant for næringslivet, der elever søker seg inn og som det er mulig for fylkeskommunen å tilby.

Noen av programområdene som ikke tilbys i Troms er smale fag med få elever, andre dekkes av landslinjer der elevene fra Troms kan søke seg inn på lik linje med elever fra andre fylker. Troms samarbeider også med Finnmark og Nordland, og kjøper plasser på enkelte av programområdene. Men noen tilbud kan vurderes opprettet.

Her er en oversikt over alle programområdene på trinn 2 som ikke tilbys i Troms:

UP	Programomraadekode	Utd.pr.
BA	BAANG2	Anleggsgartner
BA	BAKEM2	Klima, energi og miljøteknikk
BA	BAOFT2	Overflateteknikk
BA	BATRT2	Treteknikk
DT	DTDTR2	Trearbeid
DT	DTDGH2	Gull- og sølvsmedhåndverk
DT	DTSME2	Smed
DT	DTUIM2	Urmaker
DT	DTBBF2	Båtbygger
DT	DTDDU2	Duodji
EL	ELDAT3	Dataelektronikerfaget, vg3
EL	ELDRF2	Dronefag
EL	ELROM3	Romteknologi
FD	FDBLD2	Blomsterdekoratør
HS	HSHUD2	Hudpleie
HS	HSHUD3	Hudpleier
HS	HSFOT2	Fotterapi og ortopediteknikk
HS	HSAKT2	Aktivitør
HS	HSFOT3	Fotterapi
NA	NANAB3	Studieforberedende Vg3 innen naturbruk
NA	NASBR2	Skogbruk
NA	NAREI2	Reindrift
RM	RMMPR2	Matproduksjon
TP	TPBRT2	Brønnteknikk
TP	TPAMM3	Anleggsmaskinmekanikerfaget, vg3
TP	TPBMF2	Børsemaker

Kvalitetskriterier for en helhetlig tilbudsstruktur i Troms

Hvordan kan skoleeier utvikle en helhetlig tilbudsstruktur som best oppfyller sosiale, økonomiske, etiske og politiske forventningsvariabler? Dette spørsmålet kan besvares med en oversikt over kvalitetskriterier som forskning viser har betydning for kvalitet i opplæringen, herunder gjennomføring av videregående opplæring. Det er av betydning at

- skolene har et søkergrunnlag og et antall elevplasser som sikrer
 - god bredde i fagtilbudet
 - at elevene som hovedregel får innfridd sine førstevalg
 - at lærerne kan danne sterke kompetansemiljøer
- skolenes yrkesforberedende tilbud er tilpasset lokal arbeids- og næringslivsstruktur, og sikrer elevene forutsigbare overganger til opplæring i bedrift
- elevene kan bo hjemme under opplæringen på vg1
- elevene kan være borteboere i trygge omgivelser

I et tilbudsperspektiv som ivaretar både enkeltelevens ønsker og det lokale arbeidslivets behov, bør distribusjon og dimensjonering av de yrkesforberedende tilbudene prinsipielt underlegges hensyn til faget Yrkesfaglig fordypning og tilgang på læreplasser. Ut fra den ovenstående drøftingen anbefales det å utarbeide overordnede kriterier for distribusjon og dimensjonering av opplæringstilbudet.

Frekvens for politisk behandling av tilbudsstrukturen

Rullering av tilbudsstrukturen bestemmer hvilke tilbud som skal legges søkbart. Søkertallet bestemmer deretter om tilbudet igangsettes og eventuelt hvor mange klasser som må til for å oppfylle søkerens rett til inntak.

Rulleringen bestemmes ut fra regionenes behov for kompetanse og dersom behovet er så pass stabilt at søkbart tilbud kan vedtas hvert 4. år vil det gi en forutsigbarhet både for søkere, ansatte i skolen og for arbeidslivet. Fleksible tilbud som for eksempel bedriftsmodellen vil likevel avhenge av om bedrifter i regionen tegner nye lærekontrakter.

13.1 BESKRIVELSE AV GJELDENDE TILBUDSSTRUKTUR FOR VOKSNE I

TROMS

Videregående opplæring for voksne (VOV) følger andre føringer og lovkrav enn ordinær videregående opplæring for ungdom. Voksne med rett til opplæring har rett til å få vurdert sin realkompetanse mot ønsket sluttkompetanse, og få denne dokumentert. Realkompetansevurderingen avgjør hvilken kompetanse den voksne allerede har, og hvilket opplæringstilbud den voksne skal få. Realkompetansevurderingen danner grunnlaget for resterende opplæringsbehov, og skal bidra til at alle får tilpasset opplæring og at ingen får lengre opplæringsløp enn nødvendig.

Voksne kan søke og tas inn til opplæringstilbud når som helst i året, og tilbud skal gis uavhengig av bosted og livssituasjon. Når forslag om tilbudsstruktur for videregående opplæring for voksne skal utarbeides må det primært tas hensyn til behov for kompetanse i lokalt og regionalt arbeids- og næringsliv.

Søkergrunnlaget kan være utfordrende å forutse, da den voksne målgruppa både utgjør ufaglærte som står i arbeid, voksne som står utenfor arbeidslivet og uten fullført videregående opplæring, men også voksne som allerede har yrkes- eller studiekompetanse, og som ønsker en yrkesfaglig rekvalifisering (som ny opplæringslov gir rett til). Blant de voksne finner vi også minoritetspråklige med behov for grunnleggende norskopplæring parallelt med eller før de starter i et opplæringsløp. Målgruppen kan også bli langt større da voksne i ny opplæringslov regnes fra 19 år, ikke 25 år som tidligere.

Generell studiekompetanse

Veien fram til generell studiekompetanse for voksne er annerledes enn for ungdom i ordinær videregående opplæring. Generell studiekompetanse gis til voksne etter 23/5-regelen. Regelen heter 23 fordi du må fylle 23 det året du søker opptak til høyere utdanning, og 5 fordi du skal kunne vise til 5 år

med praksis. Hvis du oppfyller disse kravene, trenger du bare 6 fag for å få generell studiekompetanse: Norsk, matematikk, naturfag, historie, samfunnskunnskap og engelsk.

I dagens tilbudsstruktur for VOV i Troms gis det tre varianter innen generell studiekompetanse; et tilbud er stedlig ettermiddag/kveldstid (Kongsbakken videregående skole), et er nettbasert ettermiddag/kveld (Nettskolen Troms) og et er nettbasert dagtid i studieverksted (Sjøveganmodellen). Tilbudene er ment å være supplerende slik at det både er mulig å benytte seg av stedlige og digitale tilbud, og til ulike tidspunkt. I tillegg til de 6 fagene innenfor generell studiekompetanse, gis det tilbud om enkeltfag innenfor Påbygning for de med behov for vitnemål for søking til høyere utdanning.

Generell studiekompetanse – dagens tilbudsstruktur

Tilbud	Plasser	Type opplæring
Generell studiekompetanse (GENS) Fag til gen. stud.komp. 23/5-regelen	6 fag, 7 grupper	Nettundervisning <u>kveldstid</u> , Nettskolen
	6 fag, 7 gr.	Nettundervisning og oppmøte i studieverksted på <u>dagtid</u> . "Sjøveganmodellen"
	6 fag, 7 gr.	Stedlig kveldsundervisning på Kongsbakken vgs.
Norsk og Engelsk	2 gr. 40 pl.	Nettskolen <u>kveldstid</u> . For søkere som ikke får stud.komp fra utlandet godkjent i Norge
Fag påbygning til generell studiekompetanse (GENS) Naturfag (84 timer), Matematikk 2p-y Norsk	3 gr. 40 plasser	Nettskolen <u>kveldstid</u> .
Engelskinnlæring	1 gr. 20 pl.	Nettundervisning kveld, Nettskolen. Forkurs for de som har for svake forutsetninger i språk til å følge faget til GENS
Eksamensretta kurs Vg1/Vg2/Vg3	24 pl.	Nettundervisning, 10 fag innen GENS, påbygg og fellesfag for YF. 10 ukers-kurs, 2 timer pr uke/pr. fag

Yrkesfaglige tilbud for voksne

Modellene for Menn i helse, Prepp, Rekrutteringsutdanning og Fagarbeiderløftet er beskrevet tidligere under kapittel "Fleksibilitet i voksenopplæringa" fra s.21.

Det største faget innenfor det yrkesfaglige tilbudet til voksne er helsearbeiderfaget. Behovet ute i kommunene er fortsatt stort, og det er behov både å utdanne de ufaglærte som allerede står i jobb, samt rekruttere inn nye til yrket. Tilbudet gis hovedsakelig gjennom modellen for Menn i helse (også kvinner er med i Troms).

Det gis eksamensforberedende kurs for de som skal avlegge fagprøve etter praksiskandidatordningen innen Helsearbeiderfaget. Våren 2024 ble det prøvd ut ny modell i samarbeid med Harstad kommune gjennom prosjektet "Fagarbeiderløftet". Her legger kommunen til rette for at egne ufaglærte ansatte skal få tatt fagbrev. Kommunen gir fri med lønn under undervisningssamlinger, eksamener og fagprøve, samt dekker utgifter til tverrfaglig eksamen. Fylket står for søknadsbehandling, kartlegging av

kandidater og undervisning. Flere av kommunene i Hålogalandsregionen har hatt kandidater med i tilbudet.

Høsten 2024 er tilbudet i “Fagarbeiderløftet” Harstad utvidet til også å gjelde renholdere som ønsker fagbrev i renholdsoperatørfaget. For fylket er “Fagarbeiderløftet” en utprøving på tilrettelegging for voksne som allerede står i arbeid, men som mangler fag-/svennebrev. I tillegg til tilrettelegginger fra kommunene, har Karriere Troms vært påkoblet i kursenes oppstartsfasen.

Prepp er et innføringstilbud for voksne minoritetsspråklige med behov for mer norskopplæring og fellesfag. Prepp rekrutterer nå til Menn i helse og til rekrutteringsutdanning kokk og produksjonsteknikk. De to sistnevnte gis i samarbeid mellom fylkeskommunen, NAV og opplæringskontor. Tilbudet gis som en vekslingsmodell mellom opplæring i skole og praksis i bedrift før læretid. Grunnlaget for å kunne gi tilbud innenfor flere sluttkompetanser, er at lokalt arbeids- og næringsliv stiller med praksis- og læreplasser. Tilbudet er fra høsten 2024 i en overgang til modulstrukturerte læreplaner.

Voksenopplæringa gir også tilbud om barne- og ungdomsarbeiderfaget. Kommunene melder om store behov for fagarbeidere spesielt i barnehagene. Statsforvalteren i Troms og Finnmark har tildelt midler for eksamensforberedende kurs for kurs for de som skal avlegge fagprøve etter praksiskandidatordningen i Tromsøregionen. I Harstad er det startet opp et opplæringstilbud på Vg1 og Vg2-nivå i samarbeid med kommunen og NAV med oppstart høsten 2024.

I tillegg gis tilbud innenfor autorisasjonsfagene helsesekretær, tannhelsesekretær og apotektekniker. Behovet og søkningen til tilbudene er fortsatt høy, og dagens tilbud gis samlingsbasert fra Tromsø.

Ved Senja videregående skole gis det tilbud om agronomutdanning for voksne. Tilbudet gis med alternans Vg2 og Vg3 annethvert år. Det er god oppfylling ved tilbudet som er en landslinje og dekkes med sentrale midler.

Overgang til modulstrukturerte læreplaner

Modulstrukturert opplæring er et av tiltakene i fullføringsreformen som skal bidra til at flere voksne kan ta fag- eller svennebrev og at arbeidslivet får dekket sitt behov for kvalifisert arbeidskraft. Læreplaner i 13 lærefag er delt inn i moduler for å passe bedre til opplæring for voksne. Opplæringen skal bygge på kompetansen den enkelte har, slik at veien til fagbrevet blir mer effektiv. Det er ingen bestemt rekkefølge modulene må tas i, og flere moduler kan tas samtidig. Sluttkompetansen er den samme som for ordinært løp. Troms har valgt å starte med fem av disse læreplanene; helsearbeiderfaget, renholdsoperatør, salgsfaget, produksjonsteknikk og kokkefaget. Utvalget er gjort med hensyn til behov i arbeids- og næringslivet.

Yrkesfaglige tilbud – dagens tilbudsstruktur

Menn i Helse/ helsearbeiderfaget Programfag og YFF Vg1 og vg2	2 grupper	Nettundervisning, praksis, samlinger og studieverksted. Samarbeid Nettskolen, Stangnes Rå vgs og Senja vgs(lokal). Forutsetter tilgang på praksis og læreplasser. Rekruttering fra Nav og ordinære søkere
Overgang til MFY	40 plasser	

Barne- og ungdomsarbeider Programfag og YFF Vg1 og vg2	1 gr. 20 pl.	Nettundervisning, praksis, samlinger og studieverksted. Forutsetter tilgang på praksis- og læreplasser. Rekruttering fra Nav og ordinære søkere, Harstad.
Helseservicefag Programfag og YFF Vg1 og vg2	1 gr. 20 pl.	Nettundervisning, praksis og samlinger. Gjelder fag både i Vg1 og Vg2.
Helsesekretær Vg3	1 gr. 20 pl.	Nettundervisning, praksis og samlinger
Tannhelsesekretær Vg3	1 gr. 12 pl.	Nettundervisning, praksis og samlinger
Apotektekniker Vg3	1 gr. 12 pl.	Nettundervisning, praksis og samlinger
PREPP Norsk og fellesfag YF. Helsefagarbeider, kokk og industri	5 gr.	Norsk innlæring, pedagogstøtte og praksiskoordinering
Fagarbeiderløftet Praksiskandidatkurs	2 gr. 40 pl.	Stedlig tilbud Harstad, overgang til MFY
Rekrutteringsutdanning Kokk Programfag og YFF Vg1 og vg2	1 gr. 20 pl.	Nettundervisning, praksis, og samlinger Overgang til MFY
Rekrutteringsutdanning Produksjonsteknikk Programfag og YFF Vg1 og vg2	1 gr. Industri, 10 pl.	Nettundervisning, praksis og samlinger Samarbeid med Finnmark Overgang til MFY
Voksenagronom Vg2 Senja vgs. avd. Gibostad		Alternering mellom Vg2 og Vg3 annet hvert år. Samlinger og digital opplæring. Landslinje som dekkes sentralt.

Andre tilbud og kortere kurs

Nettskolen Troms gir også kurs innenfor grunnleggende digitale ferdigheter. Mange voksne har behov for innføring i bruk både for digital deltakelse, men også for å kunne nyttiggjøre seg digitale verktøy i opplæringen. Kursene gis etter behov både for kandidater innenfor generell studiekompetanse og yrkesfaglige tilbud.

Det gis eksamensforberedende kurs innen fellesfag for yrkesfag, påbygg og generell studiekompetanse. Kurset gis som 10-ukers kurs med 2 timer per fag per uke. Tilbudet er gitt til kandidater som ikke tidligere har bestått de aktuelle fagene (både lærlinger og voksne kandidater). Tilbudet bør ses på i sammenheng med ny lov og rett til mer opplæring for elever, lærlinger og voksne kandidater.

Det er våren 2024 prøvd ut forkurs til biloppretter i samarbeid mellom fylket, NAV og opplæringskontor for å kvalifisere for lærekontrakt innen bilskadefaget i Tromsø. Bransjen får ikke tak i nok lærlinger, og mange av de voksne som rekrutteres har behov for grunnleggende opplæring før de kan gå direkte ut i lærekontrakt. I forsøket har 7 kandidater fulgt opplæringa, blitt realkompetansevurdert i fellesfagene og 4 har fått lærekontrakt. Rekrutteringen er gjort via NAV Tromsø. Forkurset er gjennomført av Opplæringskontoret for bil & transportfag i nord, og er finansiert gjennom prosjektmidler.

Fellesfag og kurs yrkesfag – dagens tilbudsstruktur

Forsterket norsk for yrkesfag	30 plasser	Dagtilbud ved Nettskolen
Labkurs helsesekretærfaget	10 pl.	Eksamenskurs i helsesekretærfaget. Gis fra Nettskolen
Div. kurs etter behov Praksiskandidatkurs	3 gr. 60 pl.	Nettundervisning/samlinger

		Opprettes etter behov (eks renholdsoperatør, og barne- og ungdomsarbeider)
Fellesfag for yrkesfag, fem fag (Prepp) Vg1 og Vg2	1 gr. 20 pl.	<u>Dag og kveldstilbud</u> , via Teams. Sees i sammenheng med PREPP
MFY: Modul 1 + kompetansemål øvrige fellesfag	1 gr. 20 pl.	Kveldstilbud ved Nettskolen. Kompetansemål norsk og samf.kunnskap for språklige minoriteter
MFY: Modul 1 + kompetansemål øvrige fellesfag PREPP	2 gr. 40 pl.	Dagtilbud ved Nettskolen og oppmøte på flere lokasjoner. Kompetansemål norsk og samf.kunnskap for språklige minoriteter
Eksamensretta kurs Vg1/Vg2/Vg3	24 pl.	Nettundervisning, 10 fag innen GENS, påbygg og fellesfag for YF. 10 ukers-kurs, 2 timer pr uke/pr. fag
Forberedende norsk kurs, gr.leggende ferdigheter	80 pl.	Nettskolens oppstartskurs

14.0 DATAGRUNNLAG REGIONSVIS

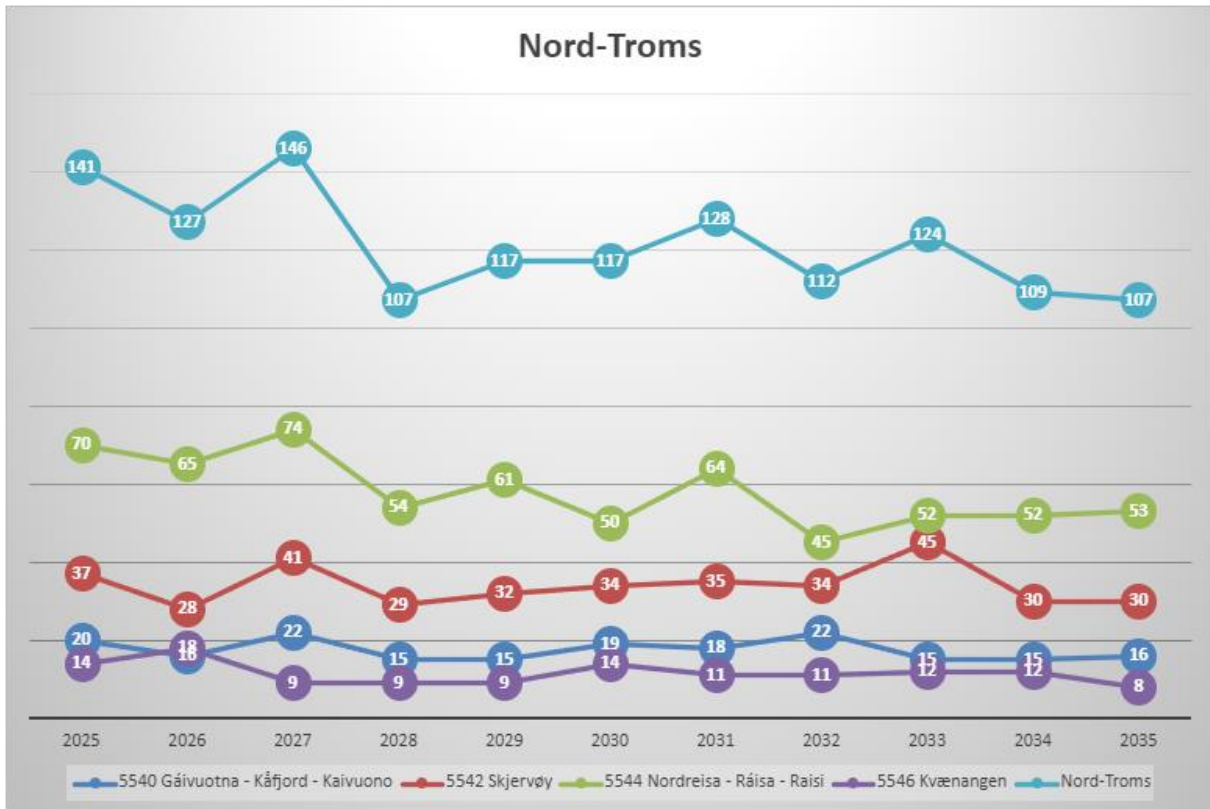
Nord-Troms

Kommuner:	Gáivuotna Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvæningen.
Videregående skoler:	Nord-Troms videregående skole (grenseavtale mot Alta/Finmark for elever i Kvæningen)
Annen opplæring utover grunnopplæring:	Nord-Troms studiesenter, Fagskolen i Troms, avdeling Skjervøy

Demografi og framskriving av 16-åringer

SSB viser at antall 16-åringer i regionen avtar fra 2025 til 2035 fra 141 til 107 personer.

	Nord-Troms										
	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
5540 Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono	20	16	22	15	15	19	18	22	15	15	16
5542 Skjervøy	37	28	41	29	32	34	35	34	45	30	30
5544 Nordreisa - Ráisa - Raisi	70	65	74	54	61	50	64	45	52	52	53
5546 Kvæningen	14	18	9	9	9	14	11	11	12	12	8
Nord-Troms	141	127	146	107	117	117	128	112	124	109	107

Søkermønsteret til vg1-elevene de fire siste årene

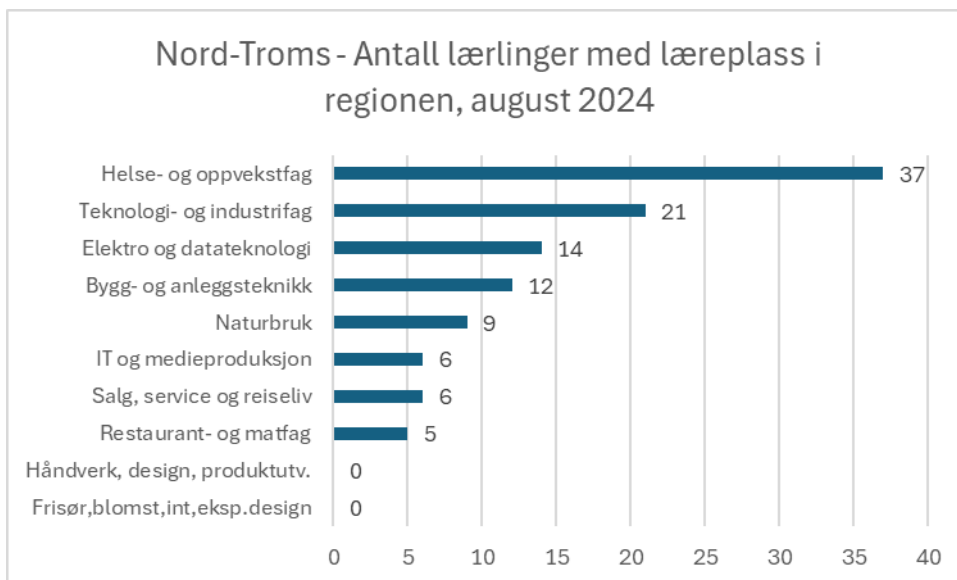
Primær søker til vg1 per utdanningsprogram av ungdommer bosatt i Nord-Troms	20242025	20232024	20222023	20212022
Bygg- og anleggsteknikk	2	4	1	2
Elektronikk og datateknologi	19	15	13	9
Frisør, blomst, interiør- og eksponeringsdesign	1	1	2	0
Helse- og oppvekstfag	31	2	19	22
Håndverk, design og produktutvikling	1	23	0	0
Idrettsfag	10	15	20	23
Informasjonsteknologi og medieproduksjon	5	6	4	8
Kunst, design og arkitektur	1	4	5	2
Medier og kommunikasjon	0	1	2	2

Musikk, dans og drama	4	4	0	1
Naturbruk	23	22	29	30
Restaurant- og matfag	2	2	2	3
Salg, service og reiseliv	3	1	0	2
Studiespesialisering	22	29	28	26
Teknologi- og industrifag	31	26	21	16
	155	155	146	146

Data er hentet fra Vigo. Linjer markert i gul farge er studieforberedende utdanningsprogram. De øvrige er yrkesfaglige utdanningsprogram.

Lærebedrifter i regionen

Grafen viser antallet godkjente lærebedrifter i regionen, og hvor mange av disse som hadde lærling i 2023.⁹

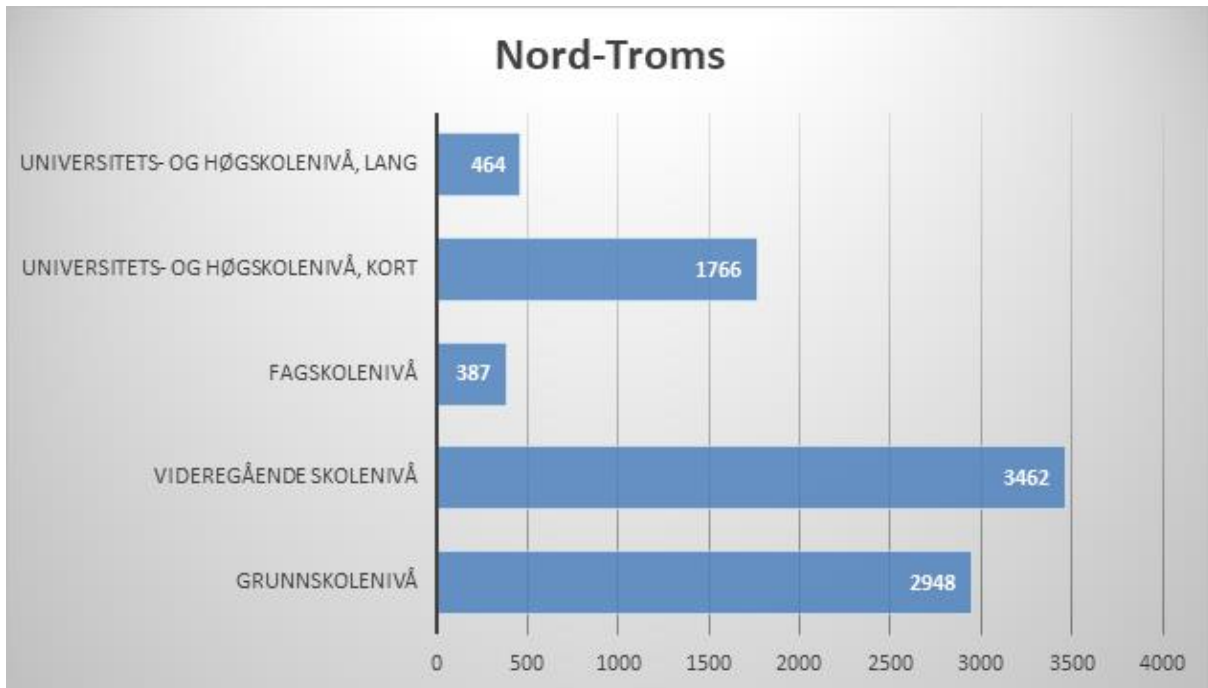

Grafen viser antall personer som hadde aktiv lærekontrakt hos en lærebedrift som har kontoradresse i regionen per august 2024.¹⁰ Grafen sier ikke noe om hvor lærlingene selv bor eller kommer fra.

Utdanningsnivå i befolkningen

⁹ datakilde: Udir, <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-fag-og-yrkesopplaring/godkjente-larebedrifter2/godkjente-larebedrifter1/> data fra 30. september 2023 (lastet ned 12.08.24).

¹⁰ datakilde: Vigo-databasen via Qlik Sense, lastet ned 09.08.24. Antallet lærlinger er fra 09.08.24.

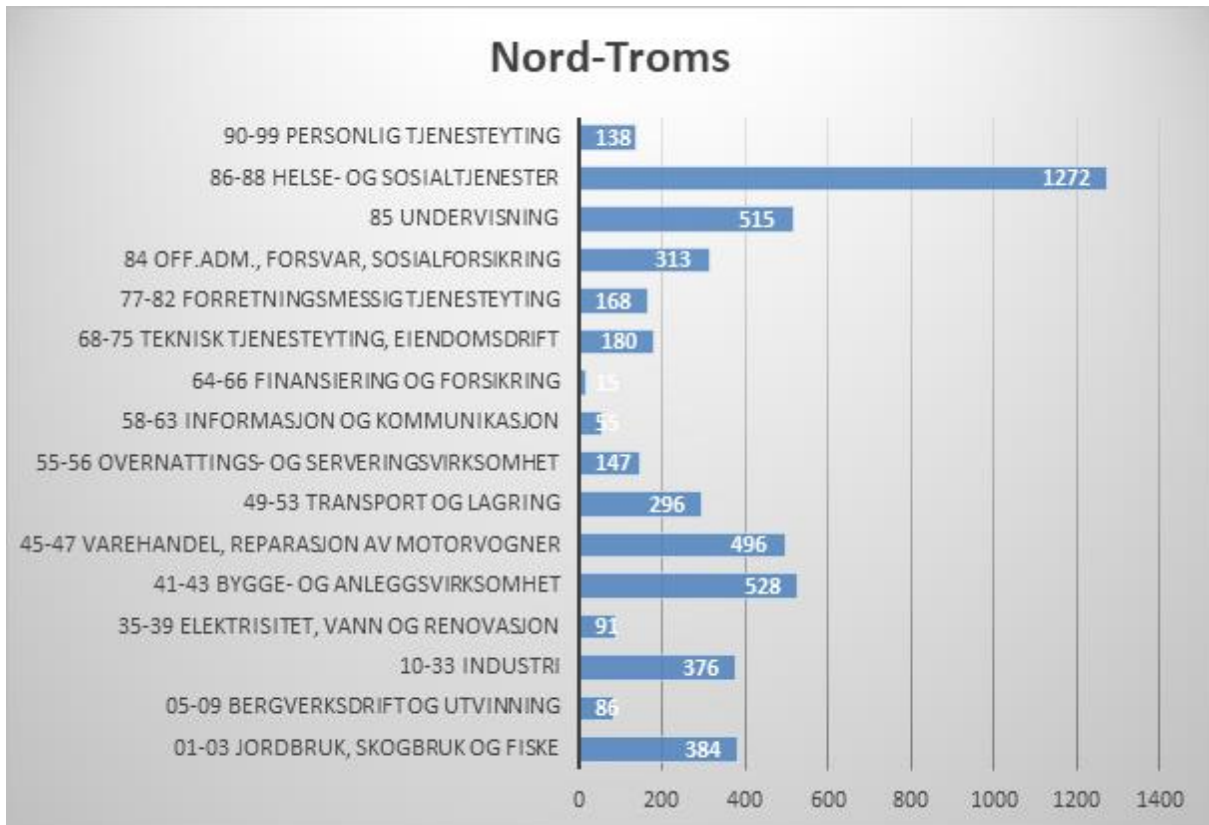
Data er hentet fra SSB, og er basert på alderen 16-67 år.

Utdanningsnivået for befolkningen relativt lavt. 33 % av befolkningen har grunnskole som høyeste utdanningsnivå, mens 38,3 % har videregående opplæring som høyeste nivå. 4,5 % har fagskoleutdanning og 24 % har universitets- eller høyskoleutdanning.

Fordelingen mellom utdanningstyper i kommunene er noenlunde lik. Prosentvis andel av befolkningen med høyskole eller universitetsutdanning er størst i Nordreisa etterfulgt av Skjervøy. Dette kan ha sammenheng med at Storslett sin rolle som regionsenter og plasseringen av Nord-Troms videregående skole med skolestedene Nordreisa og Skjervøy. Utdanningsnivået i befolkningen er lavest i Kåfjord.

Syssetning pr. Næring i regionen

Figuren nedenfor viser antall sysselsatte pr. Næring som er bosatt i regionen. Det betyr at de bor i regionen, men de kan ha sitt arbeid i en annen region. Dette kan variere fra næring til næring. Andelen sysselsatte i primærnæringene er størst i Kåfjord og Skjervøy. Andelen i Skjervøy er i hovedsak knyttet til fiskeri som har vært en viktig næringsveg over lengre tid. Skjervøy har markant større andel sysselsatte i industri enn de andre Nord-Troms kommunene. Dette skyldes fiskeforedling med tilknytning til havbruk og industribedrifter som leverer til fiskerinæringen.

Data er hentet fra SSB, og er basert på alderen 16-67 år.

Yrkeslivet i Nord-Troms er preget av en blanding av tradisjonelle og moderne næringer. Her er noen av de mest fremtredende sektorene:

1. **Utdanning og opplæring:** Nord-Troms har et sterkt fokus på utdanning og opplæring, men ikke mange arbeidsplasser innenfor utdanning og forskning.
2. **Fiske og havbruk:** Fiske og havbruk er viktige næringer i Nord-Troms. Regionen har flere oppdrettsanlegg og fiskebedrifter som bidrar til lokal økonomi og sysselsetting.
3. **Helse og omsorg:** Helse- og omsorgssektoren er en stor arbeidsgiver i Nord-Troms, med mange sykehus, sykehjem og hjemmebaserte tjenester som gir mange jobber.
4. **Turisme:** Turisme er en voksende næring i Nord-Troms, med mange som besøker regionen for å oppleve naturen, fjordene og nordlyset. Dette skaper arbeidsplasser innen hotell- og restaurantbransjen, samt guidede turer og opplevelsesaktiviteter.
5. **Landbruk:** Landbruket er også en viktig næring i Nord-Troms, med mange gårder som driver med husdyrhold og jordbruk.
6. **Offentlig sektor:** Det er mange arbeidsplasser innenfor offentlig sektor, inkludert kommunale tjenester, utdanning og administrasjon.

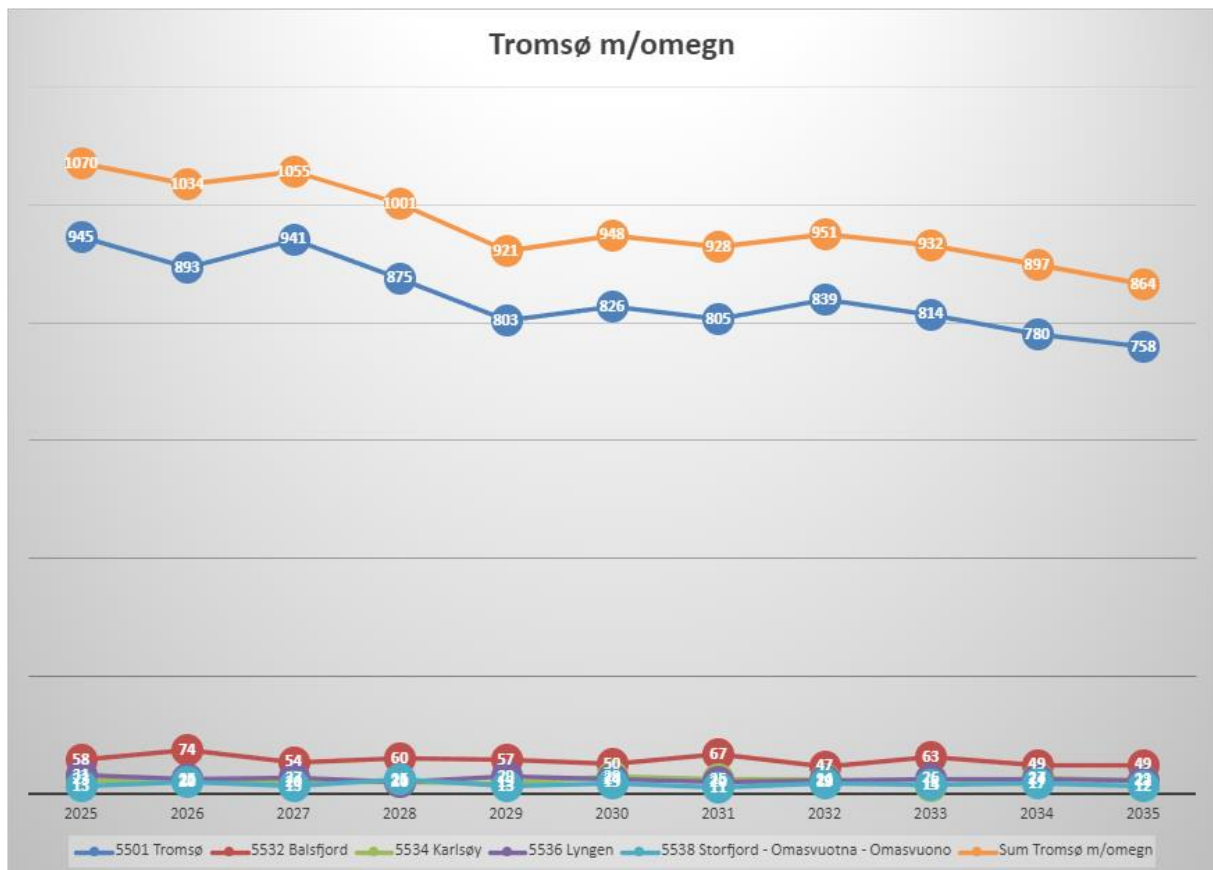
Tromsø og omegn

Kommuner:	Tromsø, Karlsøy, Balsfjord, Lyngen og Storfjord
Videregående skoler:	Nordkjosbotn vgs, Tromsdalen vgs, Kongsbakken vgs, Breivang vgs, Ishavsbyen vgs, Kvaløya vgs og SMI-skolen
Private vgs	NTG toppidrettsgymnas, Sonans og ASK undervisning.

Demografi og fremskriving av 16-åringer

SSB viser at antall 16-åringer i regionen avtar fra 2025 til 2035 fra 1070 til 864 personer.

	Tromsø m/omegn										
	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
5501 Tromsø	945	893	941	875	803	826	805	839	814	780	758
5532 Balsfjord	58	74	54	60	57	50	67	47	63	49	49
5534 Karlsøy	23	22	20	20	19	29	25	24	14	27	22
5536 Lyngen	31	25	27	21	29	24	20	22	26	24	23
5538 Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono	13	20	13	25	13	19	11	19	15	17	12
Sum Tromsø m/omegn	1070	1034	1055	1001	921	948	928	951	932	897	864

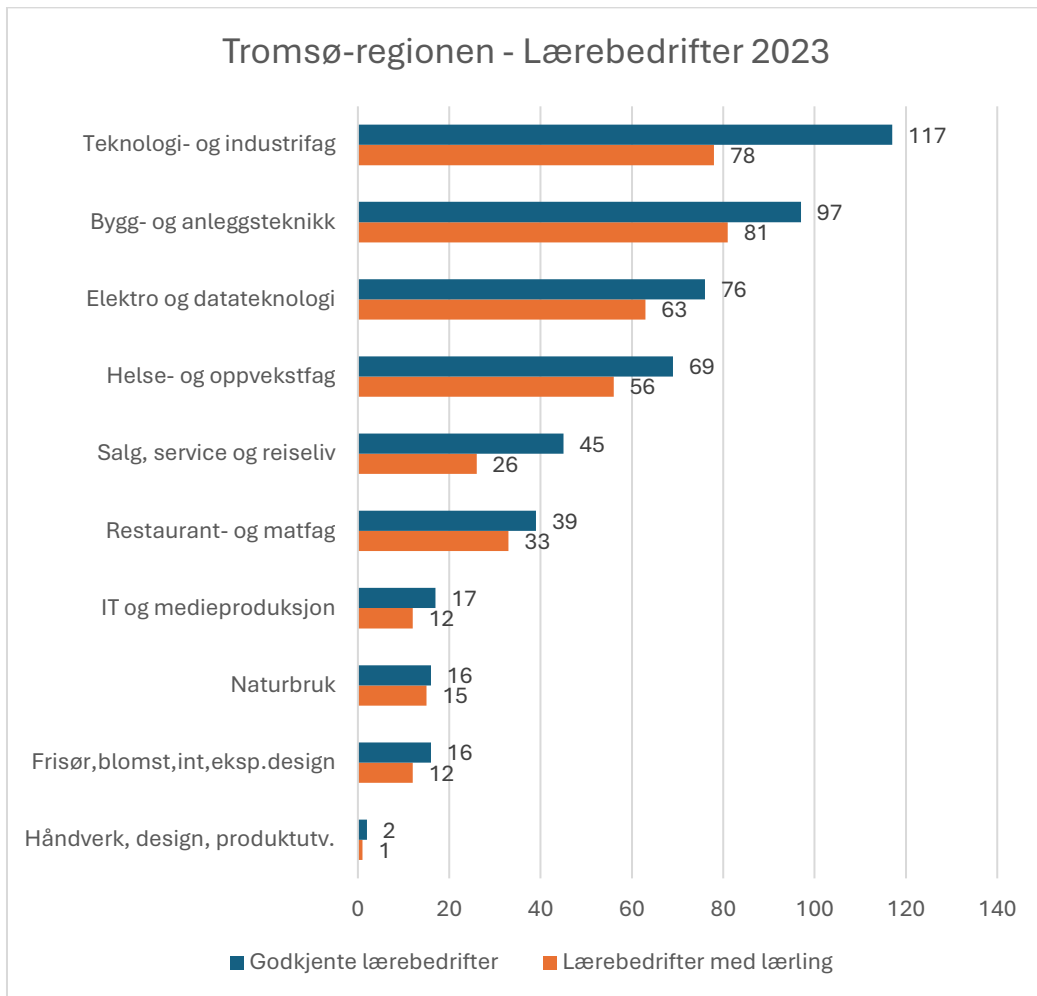

Søkermønsteret til vg1-elevne de fire siste årene

Primær søker til vg1 per utdanningsprogram av ungdommer bosatt i Tromsø og omegn	20242025	20232024	20222023	20212022
Bygg- og anleggsteknikk	57	58	47	46
Elektronikk og datateknologi	116	114	141	116
Frisør, blomst, interiør- og eksponeringsdesign	30	45	23	23
Helse- og oppvekstfag	106	102	124	133
Håndverk, design og produktutvikling	2	3	5	3
Idrettsfag	86	46	54	55
Informasjonsteknologi og medieproduksjon	44	37	58	33
Kunst, design og arkitektur	29	41	51	38
Medier og kommunikasjon	18	31	22	28
Musikk, dans og drama	65	53	36	36
Naturbruk	40	35	46	38
Restaurant- og matfag	31	26	19	18
Salg, service og reiseliv	46	53	39	45
Studiespesialisering	449	423	406	436
Teknologi- og industrifag	122	105	107	86
	1241	1172	1178	1134

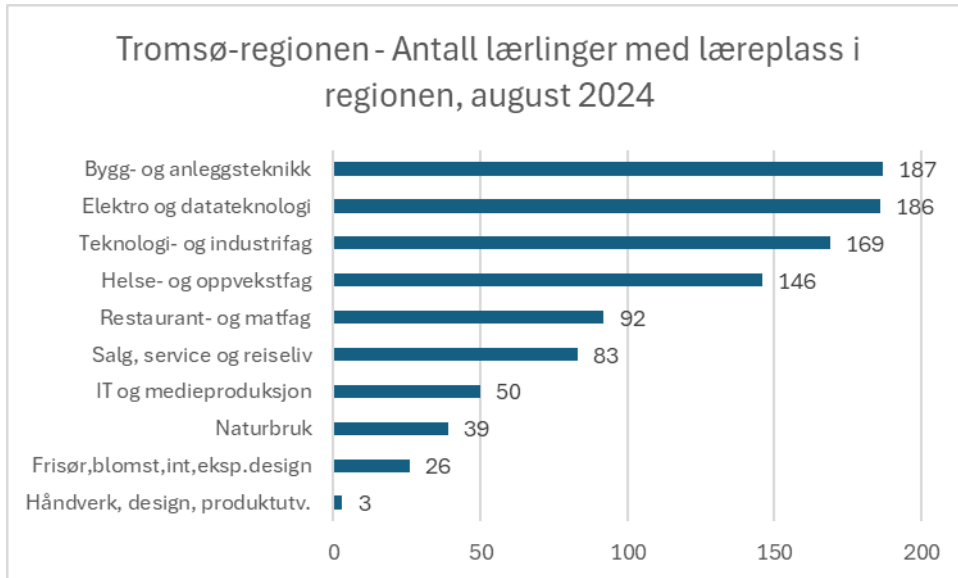
Data er hentet fra Vigo. Linjer markert i gul farge er studieforberedende utdanningsprogram. De øvrige er yrkesfaglige utdanningsprogram.

Lærebedrifter i regionen

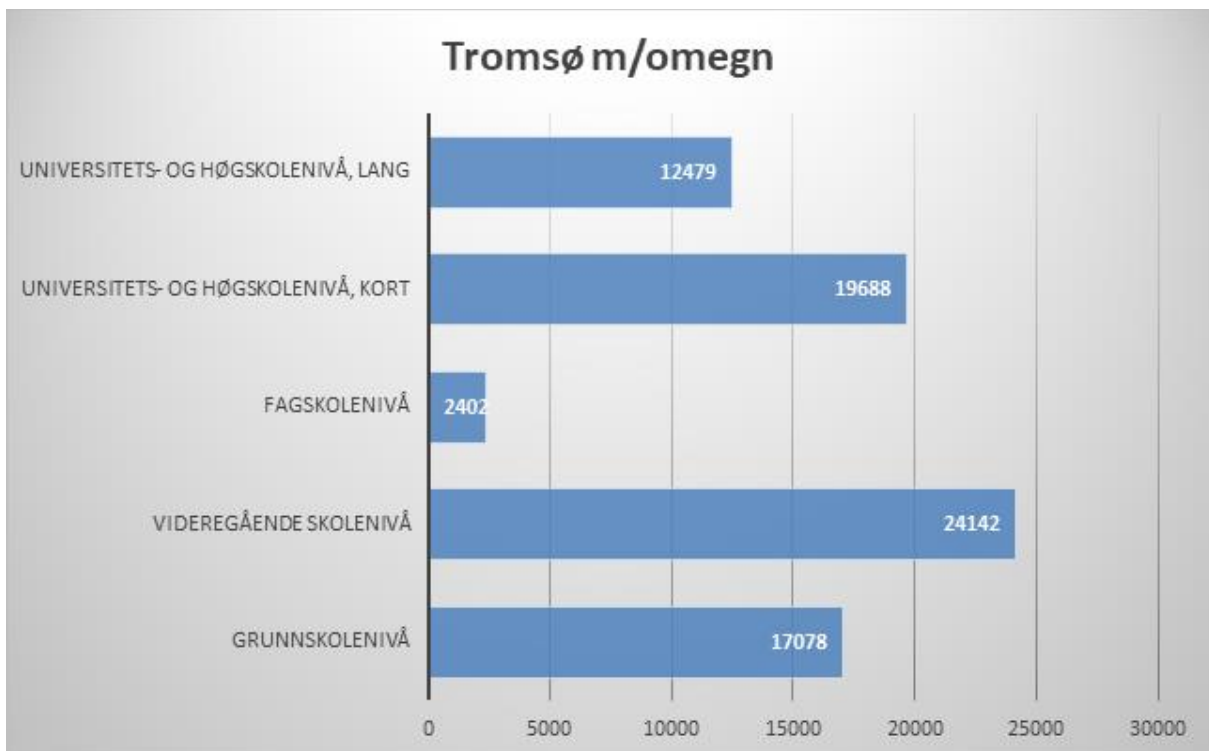
Grafen viser antallet godkjente lærebedrifter i regionen, og hvor mange av disse som hadde lærling i 2023.¹¹

¹¹ datakilde: Udir, <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-fag-og-yrkesopplaring/godkjente-larebedrifter2/godkjente-larebedrifter1/> data fra 30. september 2023 (lastet ned 12.08.24).

Grafen viser antall personer som hadde aktiv lærekontrakt hos en lærebedrift som har kontoradresse i regionen per august 2024.¹² Grafen sier ikke noe om hvor lærlingene selv bor eller kommer fra.

Utdanningsnivå i befolkningen

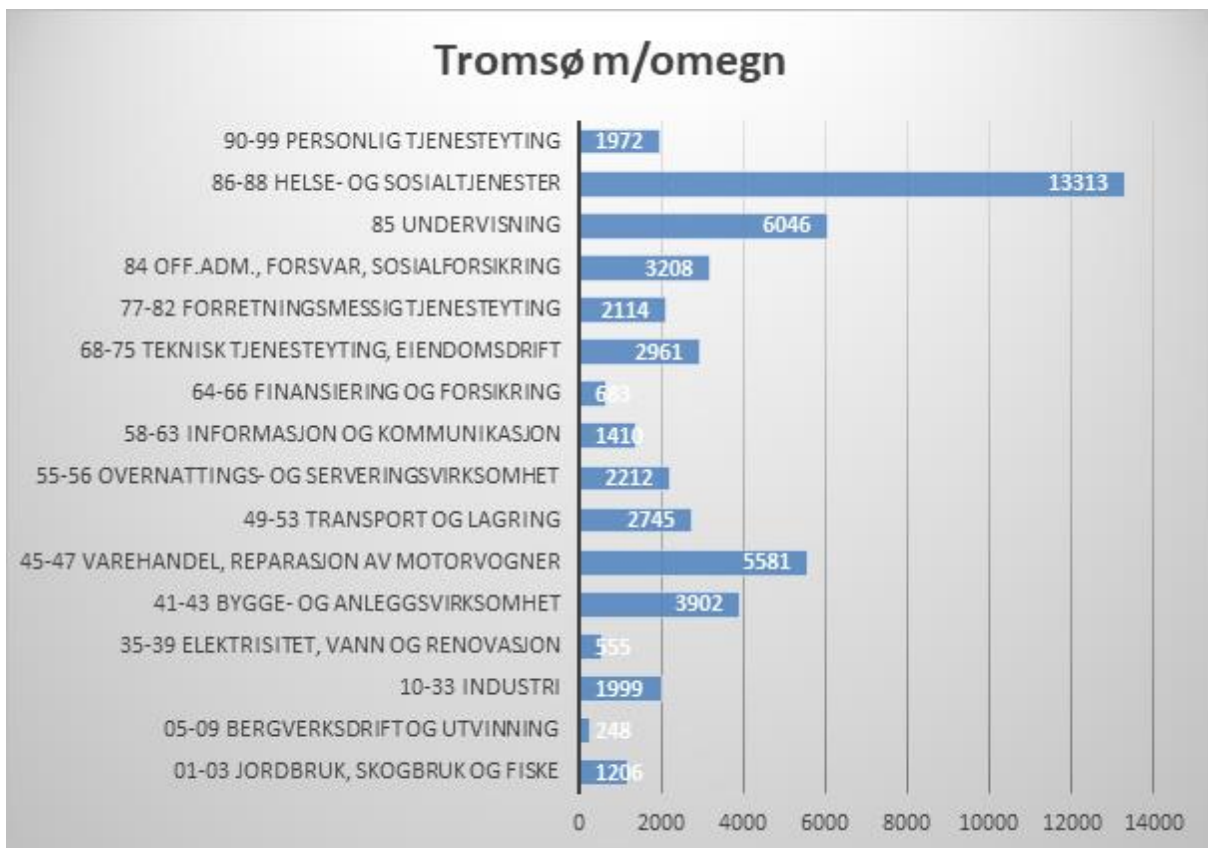
Data er hentet fra SSB, og er basert på alderen 16-67 år.

¹² datakilde: Vigo-databasen via Qlik Sense, lastet ned 09.08.24. Antallet lærlinger er fra 09.08.24.

Utdanningsnivået i befolkningen er høyt i inntaksregionen Tromsø med omegn. 41,6 % av befolkningen har universitets- eller høgskoleutdanning, mens 32,2% har videregående opplæring som høyeste utdanningsnivå. 22,8% har grunnskole som høyeste utdanningsnivå.

Det er imidlertid stor forskjell på utdanningsnivået i inntaksregionen. Andelen av befolkningen med universitets- og høgskoleutdanning er langt høyere i Tromsø enn i de omkringliggende kommunene. Befolkningen i Karlsøy har det laveste utdanningsnivået i inntaksregionen.

Syssetninger pr. Næring etter bosted

Data er hentet fra SSB, og er basert på alderen 16-67 år.

Yrkeslivet i Tromsø-regionen er dynamisk og variert, med mange muligheter. Her er noen av de mest fremtredende sektorene:

1. **Utdanning og forskning:** Norges arktiske universitet (UiT), som er en av de største arbeidsgiverne i regionen. Nors polarinstitutt har sitt hovedsete i Tromsø, og det samme har Fagskolen i Nord.
2. **Helse og omsorg:** Universitetssykehuset Nord-Norge (UNN) er en annen stor arbeidsgiver i regionen.

3. **Turisme:** Regionen tiltrekker seg mange turister som ønsker å oppleve nordlyset, midnattssolen og den spektakulære naturen. Dette skaper mange arbeidsplasser.
4. **Teknologi og innovasjon:** Regionen har et voksende teknologimiljø med flere oppstartsbedrifter og innovasjonssentre som f.eks Norinnova.
5. **Fiske og havbruk:** Regionen har en lang tradisjon innen fiske og havbruk, og dette er fortsatt en viktig næring i regionen.
6. **Offentlig sektor:** Regionen har mange arbeidsplasser innen offentlige tjenester, inkludert utdanning, helse og administrasjon, med Troms kommune som en stor arbeidsgiver.

I Karlsøy er fiskeri hovednæringen. Balsfjord er den største landbrukskommunen i fylket, men har også andre næringer som fiskeri, industri, handel og service. Også Storfjord er en typisk landbrukskommune. Næringslivet i Lyngen har tradisjonelt vært basert på fiske og jordbruk, men i dag er langt flere sysselsatt i industrien (dominert av gummi-, plast- og mineralsk industri). I tillegg er sysselsatte innenfor reiseliv- og turisme.

Tromsø har naturlig nok større bredde og mangfold blant næringene enn alle de andre kommunene i regionen, mens de største arbeidsplassene er innenfor offentlig virksomhet.

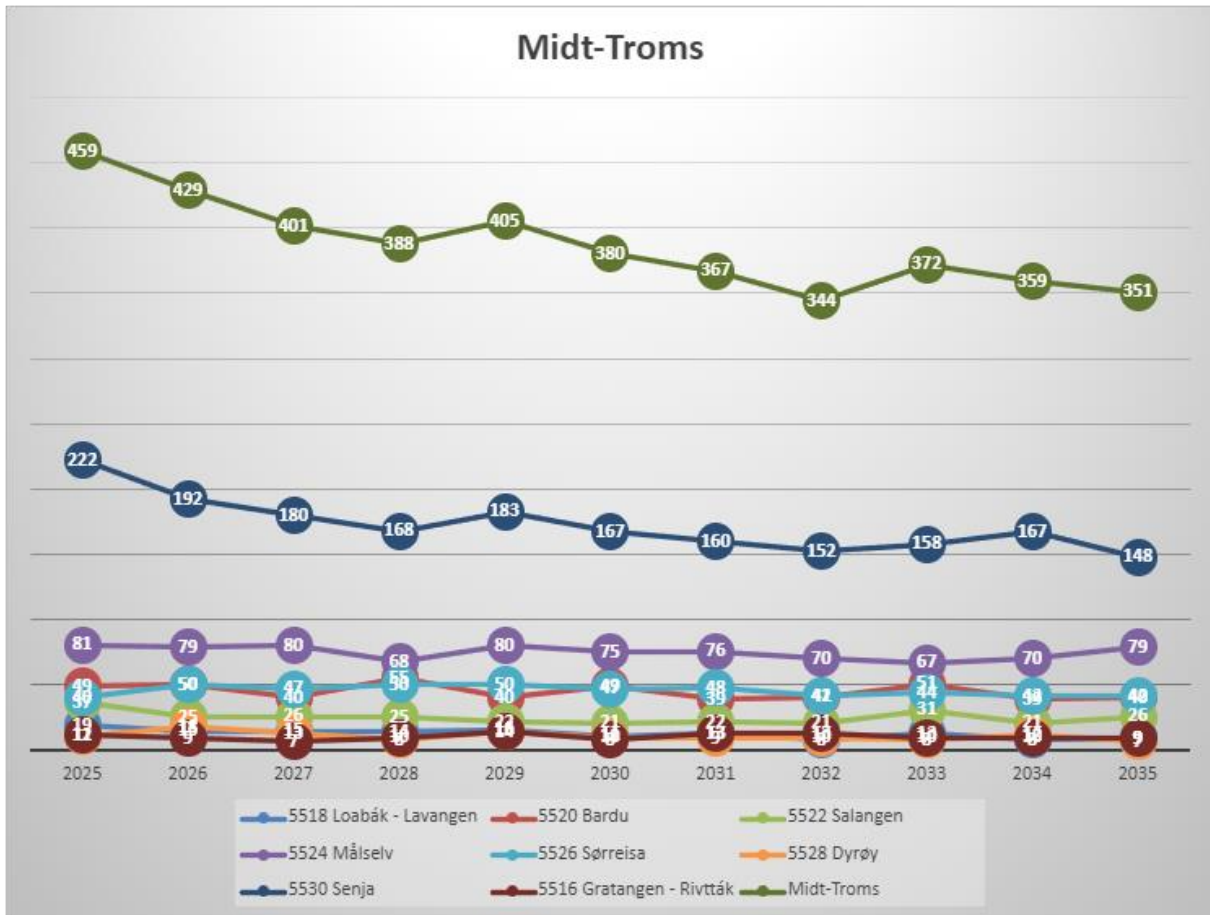
Midt-Troms

Kommuner:	Senja, Målselv, Bardu, Sørreisa, Lavangen, Salangen og Dyrøy
Videregående skoler:	Senja vgs, Bardufoss vgs og Sjøvegan vgs
Private vgs	Nordborg vgs

Demografi og fremskriving av 16-åringer

SSB viser at antall 16-åringer i regionen avtar fra 2025 til 2035 fra 459 til 351 personer.

	Midt-Troms										
Fremskriving 16-åringer	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
5518 Loabåk - Lavangen	19	15	15	14	16	11	13	8	13	8	9
5520 Bardu	49	50	40	55	40	49	39	41	51	39	40
5522 Salangen	37	25	26	25	22	21	22	21	31	21	26
5524 Målselv	81	79	80	68	80	75	76	70	67	70	79
5526 Sørreisa	40	50	47	50	50	47	48	42	44	42	42
5528 Dyrøy	11	18	13	8	14	10	9	10	8	12	7
5530 Senja	222	192	180	168	183	167	160	152	158	167	148
Midt-Troms	459	429	401	388	405	380	367	344	372	359	351

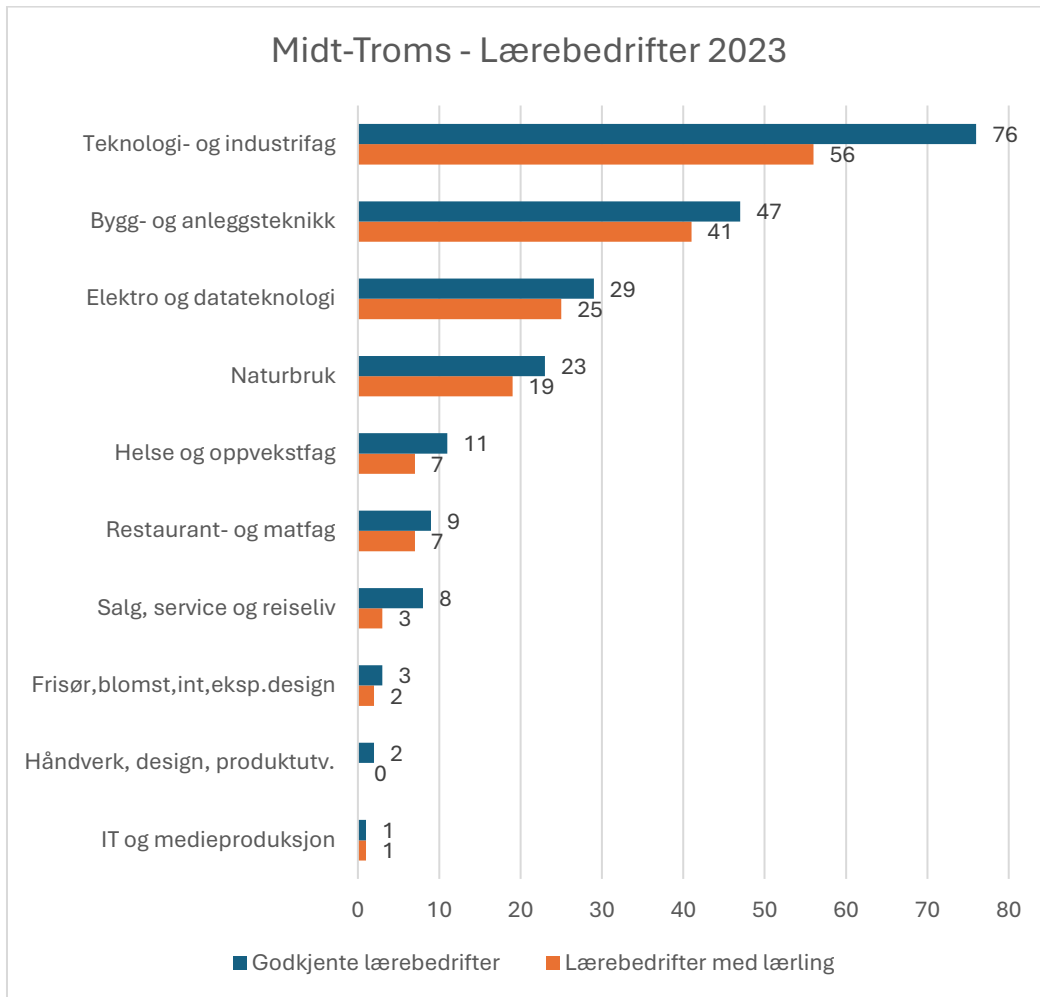
Søker mønsteret til vg1-elevne de fire siste årene

Antall ønsker på vg1 per utdanningsprogram av ungdommer bosatt i Midt-Troms

	2024/2025	2023/2024	2022/2023	2021/2022
Bygg- og anleggsteknikk	22	17	21	25
Elektronikk og datateknologi	50	49	35	43
Frisør, blomst, interiør- og eksponeringsdesign	10	7	7	5
Helse- og oppvekstfag	108	86	75	64
Håndverk, design og produktutvikling	11	7	9	7
Idrettsfag	35	25	38	39
Informasjonsteknologi og medieproduksjon	13	3	2	1
Kunst, design og arkitektur	1	4	8	3
Medier og kommunikasjon	2	1	7	7
Musikk, dans og drama	9	2	2	5
Naturbruk	48	44	53	29
Restaurant- og matfag	16	21	19	19
Salg, service og reiseliv	15	13	13	8
Studiespesialisering	110	132	126	127
Teknologi- og industrifag	65	64	61	71
Totalt	515	475	476	453

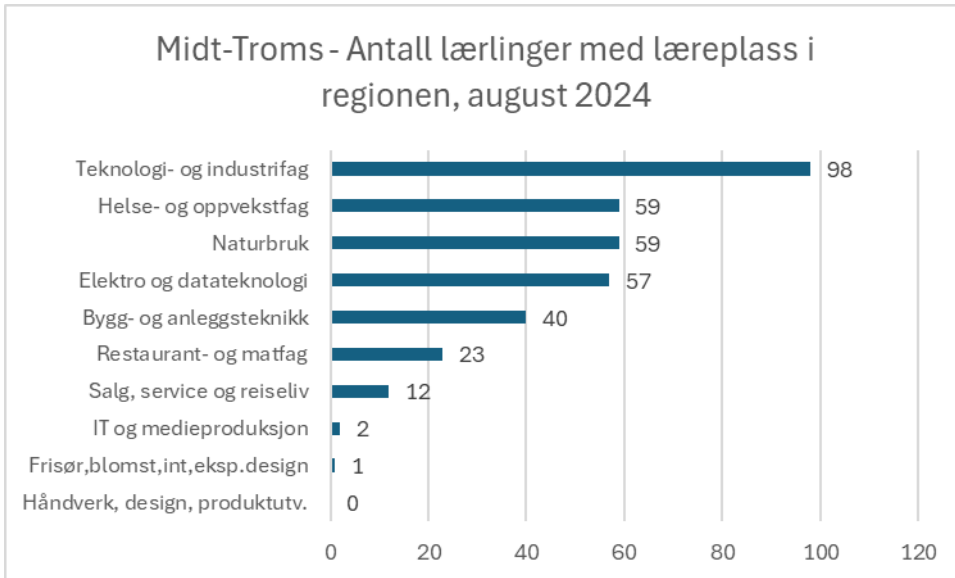
Data er hentet fra Vigo. Linjer markert i gul farge er studieforberedende utdanningsprogram. De øvrige er yrkesfaglige utdanningsprogram.

Lærebedrifter i regionen

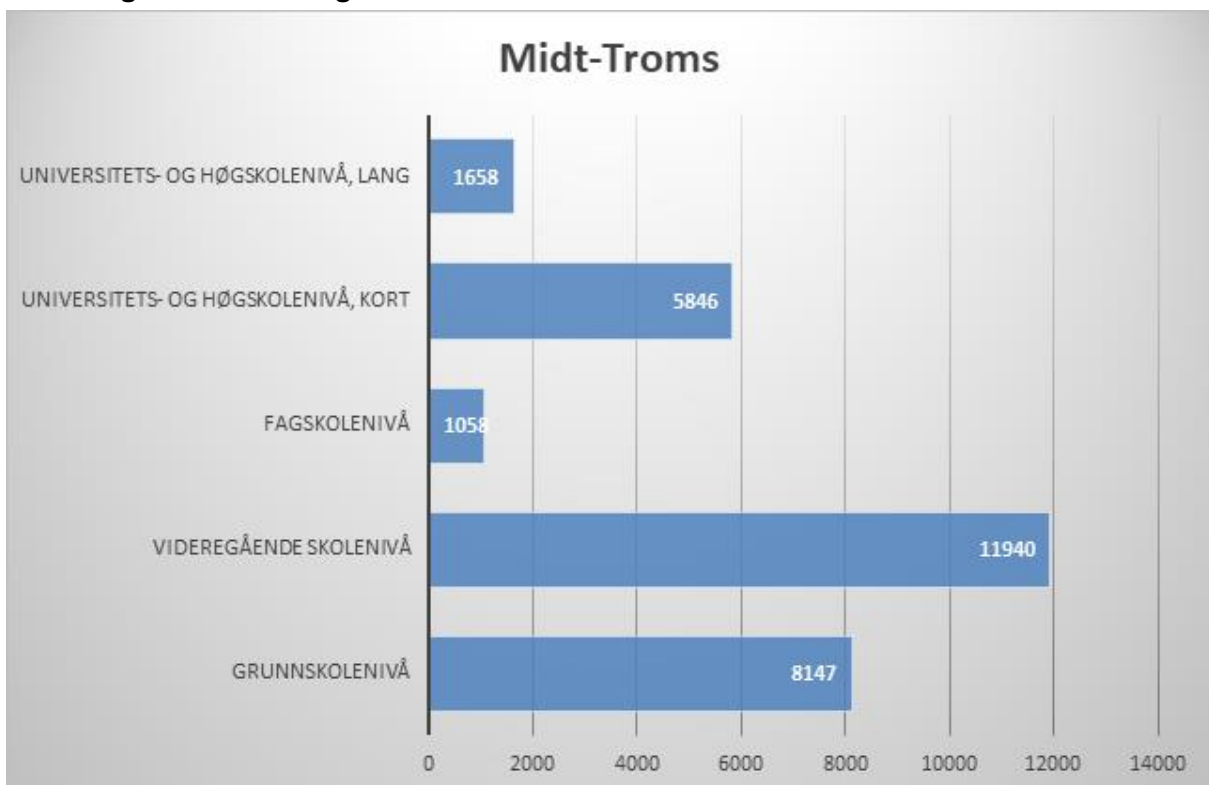
Grafen viser antallet godkjente lærebedrifter i regionen, og hvor mange av disse som hadde lærling i 2023.¹³

¹³ datakilde: Udir, <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-fag-og-yrkesopplaring/godkjente-larebedrifter2/godkjente-larebedrifter1/> data fra 30. september 2023 (lastet ned 12.08.24).

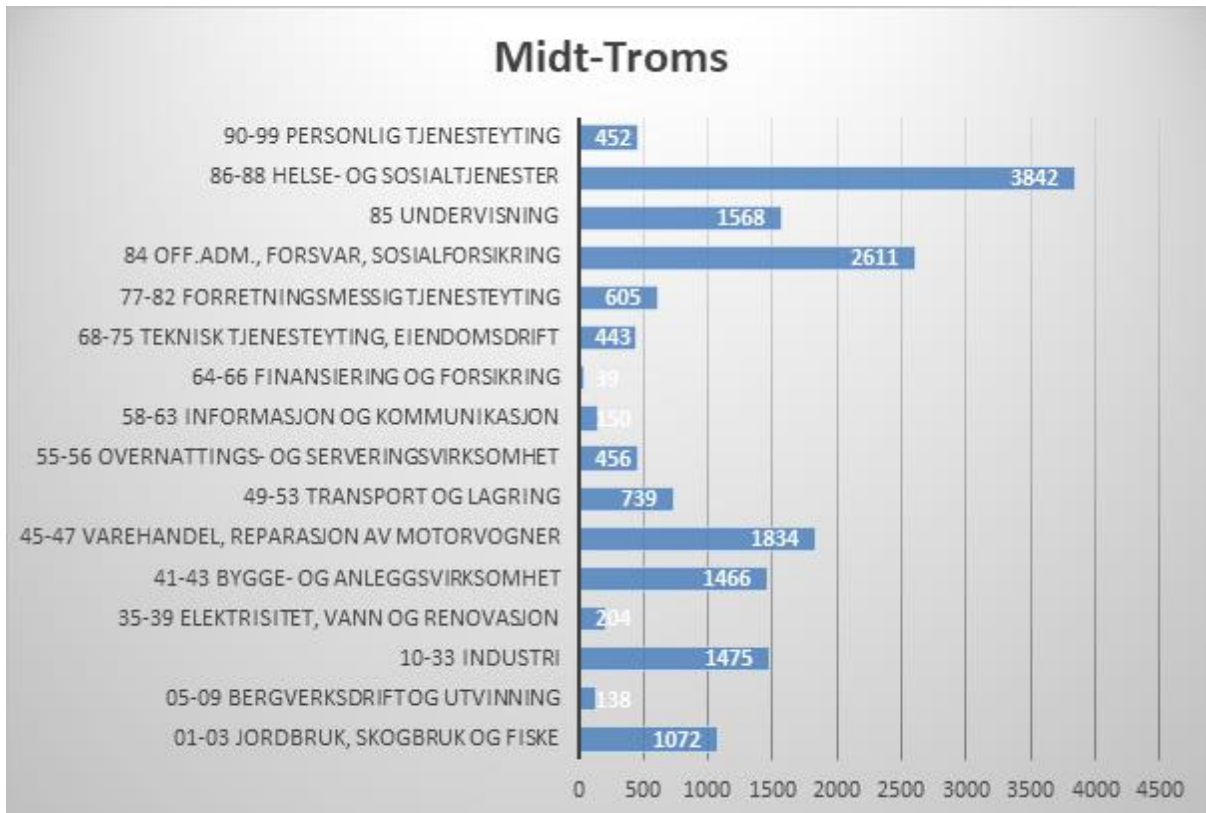
Grafen viser antall personer som hadde aktiv lærekontrakt hos en lærebedrift som har kontoradresse i regionen per august 2024.¹⁴ Grafen sier ikke noe om hvor lærlingene selv bor eller kommer fra.

Utdanningsnivå i befolkningen

Data er hentet fra SSB, og er basert på alderen 16-67 år. Sysselsetting pr. Næring etter bosted

¹⁴ datakilde: Vigo-databasen via Qlik Sense, lastet ned 09.08.24. Antallet lærlinger er fra 09.08.24.

Data er hentet fra SSB, og er basert på alderen 16-67 år.

Yrkeslivet i Midt-Troms er mangfoldig og dekker flere viktige sektorer. Her er noen av de mest fremtredende:

1. **Utdanning og forskning:** Regionen har et av landets største studiesenter, og universitetssektoren har desentraliserte utdanninger i regionen. Dette bidrar til å sikre at lokalbefolkningen har tilgang til utdanning og kompetanseutvikling.
2. **Forsvaret:** Forsvaret har stor militære tilstedeværelse, med flere militære avdelinger og flystasjon i regionen. Dette gir mange arbeidsplasser innen forsvar og tilknyttede tjenester.
3. **Helse og omsorg:** Helse- og omsorgssektoren er en stor arbeidsgiver i Midt-Troms, med sykehus, sykehjem og hjemmebaserte tjenester som gir mange jobber.
4. **Industri og teknologi:** Regionen har flere industribedrifter, spesielt innen mekanisk industri og teknologi. Dette inkluderer både produksjon og utvikling av nye teknologier.
5. **Landbruk og fiske:** Landbruk og fiske er viktige næringer i Midt-Troms, med mange gårder og fiskebedrifter som bidrar til lokal økonomi.
6. **Turisme:** Turisme er en voksende næring, med mange som besøker regionen for å oppleve naturen, fjordene og nordlyset. Dette skaper arbeidsplasser innen hotell- og restaurantbransjen, samt guidede turer og opplevelsesaktiviteter.
7. **Offentlig sektor:** Det er også mange arbeidsplasser innenfor offentlig sektor, inkludert kommunale tjenester, utdanning og administrasjon.

Sjømatnæringen står for den største verdiskapningen i regionen, og sammen med den øvrige delen av næringen innen jordbruk, skogbruk og fiske er den som sysselsetter flest. Bygge-anleggsvirksomheten er nest størst. Ellers har regionen forholdsvis jevn fordeling mellom næringsområdene.

Sør-Troms

Kommuner:	Harstad, Kvæfjord, Tjeldsund og Ibestad
Videregående skoler:	Heggen videregående skole og Stangnes Rå videregående skoler

Demografi og fremskriving av 16-åringer

	Sør-Troms										
	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
5503 Harstad - Hårsttåk	288	306	314	284	293	274	271	273	255	229	266
5510 Kvæfjord	37	38	39	29	37	33	33	33	33	27	30
5512 Dielddanuorri - Tjeldsund	46	50	49	58	39	44	47	43	36	41	41
5514 Ibestad	11	14	12	16	13	15	13	14	15	14	16
5516 Gratangen - Rivtták	12	9	7	10	15	8	13	13	10	10	9
Sør-Troms	394	417	421	397	397	374	377	376	349	321	362

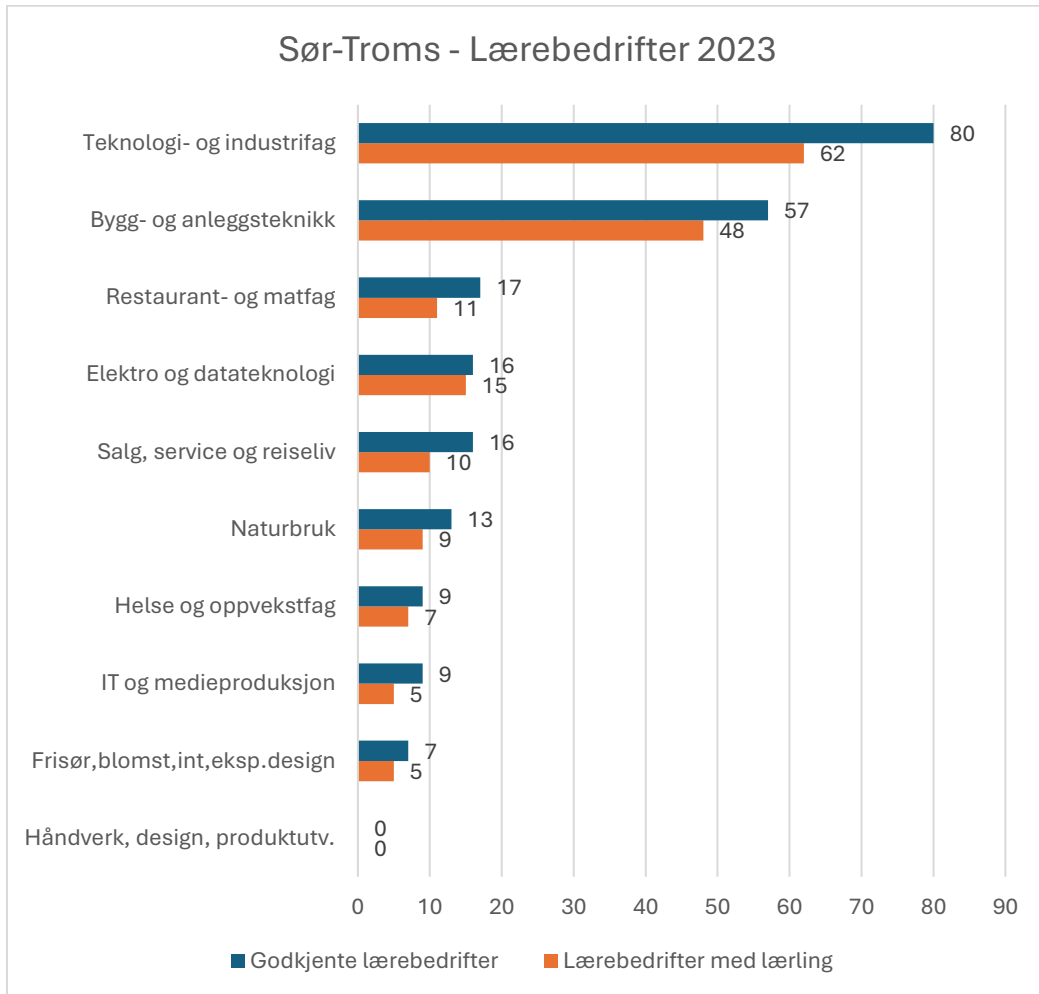

Søker mønsteret til vg1-elevne de fire siste årene

Antall ønsker på vg1 per utdanningsprogram av ungdommer bosatt i Sør-Troms	20242025	202324	20222023	20212022
Bygg- og anleggsteknikk	16	25	16	21
Elektronikk og datateknologi	26	41	18	27
Frisør, blomst, interiør- og eksponeringsdesign	8	14	6	9
Helse- og oppvekstfag	47	63	53	64
Håndverk, design og produktutvikling	1	1	1	0
Idrettsfag	44	43	24	42
Informasjonsteknologi og medieproduksjon	17	13	22	23
Kunst, design og arkitektur	1	1	2	5
Medier og kommunikasjon	1	0	1	0
Musikk, dans og drama	12	15	19	17
Naturbruk	8	12	8	7
Restaurant- og matfag	27	25	10	6
Salg, service og reiseliv	26	15	11	11
Studiespesialisering	137	129	115	156
Teknologi- og industrifag	48	50	49	56
	419	447	355	444

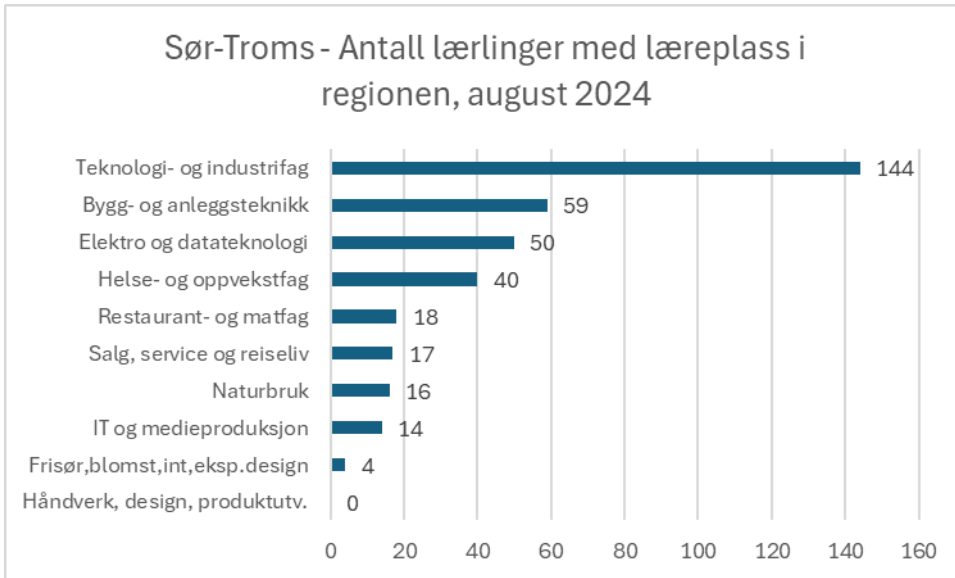
Data er hentet fra Vigo. Linjer markert i gul farge er studieforbereende utdanningsprogram. De øvrige er yrkesfaglige utdanningsprogram.

Lærebedrifter i regionen

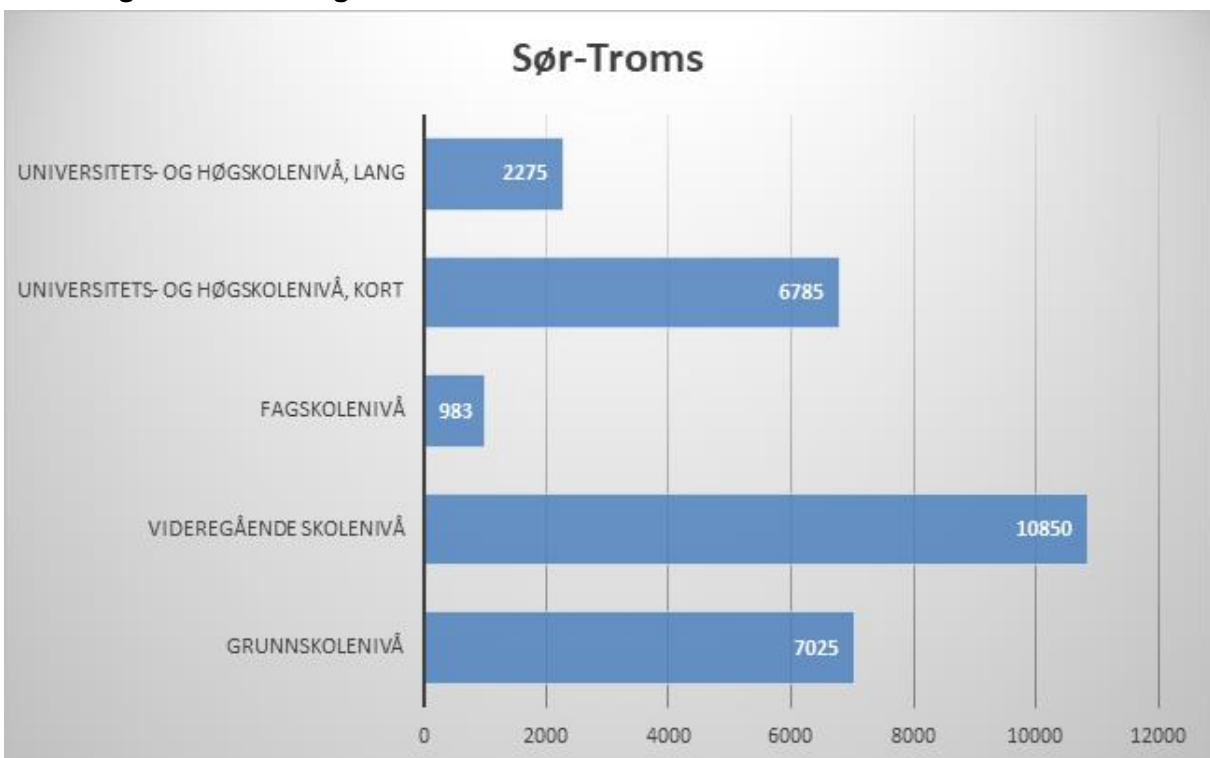
Grafen viser antallet godkjente lærebedrifter i regionen, og hvor mange av disse som hadde lærling i 2023.¹⁵

¹⁵ datakilde: Udir, <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-fag-og-yrkesopplaring/godkjente-larebedrifter2/godkjente-larebedrifter1/> data fra 30. september 2023 (lastet ned 12.08.24).

Grafen viser antall personer som hadde aktiv lærekontrakt hos en lærebedrift som har kontoradresse i regionen per august 2024.¹⁶ Grafen sier ikke noe om hvor lærlingene selv bor eller kommer fra.

Utdanningsnivå i befolkningen

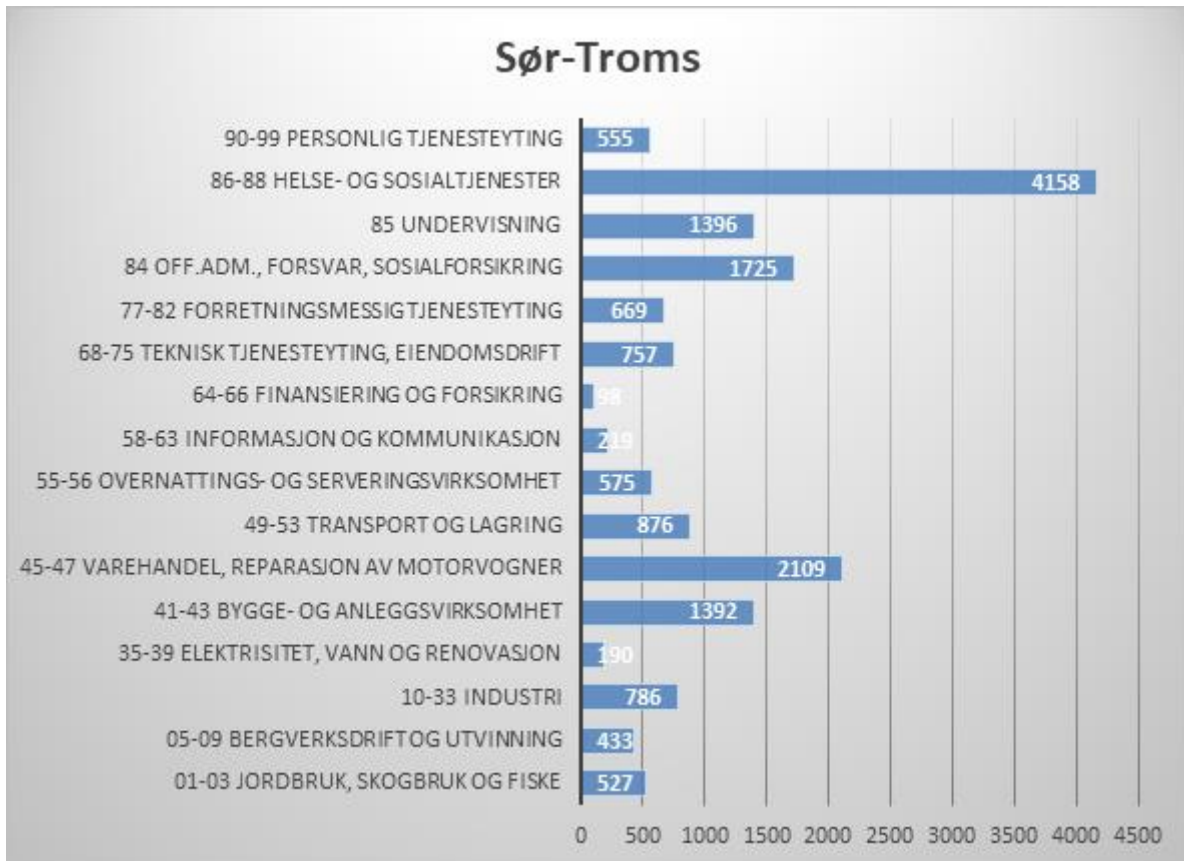

Data er hentet fra SSB, og er basert på alderen 16-67 år.

¹⁶ datakilde: Vigo-databasen via Qlik Sense, lastet ned 09.08.24. Antallet lærlinger er fra 09.08.24.

Utdanningsnivået preges av et variert arbeidsmarked med kompetansearbeidsplasser som UIT, UNN Harstad, Equinor og videregående skoler. Det gjør at Sør-Troms har forholdsvis stor andel med Universitets- og høgskolenivå.

Syssetning pr. Næring etter bosted

Data er hentet fra SSB, og er basert på alderen 16-67 år.

Yrkeslivet i Sør-Troms er variert og dekker mange bransjer. Regionen har en sterk tilknytning til både tradisjonelle og moderne næringer. Her er noen hovedtrekk:

1. **Industri og håndverk:** Sør-Troms har en lang historie med industri, spesielt innenfor skipsbygging og mekanisk industri. Mange små og mellomstore bedrifter opererer i området, og det er også en betydelig tilstedeværelse av håndverksbedrifter.
2. **Fiske og havbruk:** Fiske og havbruk er viktige næringer i Sør-Troms. Regionen har flere oppdrettsanlegg og fiskebedrifter som bidrar til lokal økonomi og sysselsetting.
3. **Helse og omsorg:** Helse- og omsorgssektoren er en stor arbeidsgiver i regionen, med mange sykehus, sykehjem og hjemmebaserte tjenester.
4. **Turisme:** Turisme er en voksende næring i Sør-Troms, med mange som besøker regionen for å oppleve naturen, fjordene og nordlyset. Dette skaper arbeidsplasser innenfor hotell- og restaurantbransjen, samt guidede turer og opplevelsesaktiviteter.
5. **Landbruk:** Selv om landbruket ikke er like dominerende som i andre deler av Norge, finnes det fortsatt mange gårder som driver med husdyrhold og jordbruk.

6. **Offentlig sektor:** Det er også mange arbeidsplasser innenfor offentlig sektor, inkludert kommunale tjenester, utdanning og administrasjon.

I Sør-Troms er varehandel den næringen som sysselsetter flest.

15.0 VEDLEGG

- Fullført og bestått pr. Utdanningsprogram på skolene
- Oversikt over alle eksisterende tilbud pr. region
- NHO´s kompetansebarometer – 2023
- Nav´s Bedriftsundersøkelse 2024
- De regionale kompetanseindikatorene som fylkene sammen har utarbeidet
- Strategi for videregående opplæring «Åpne dører for fremtiden»
- Strategien for voksnes læring
- Regional næringsplan for Midt-Troms
- Forslag til regional næringsplan for Nord-Troms
- Læreplassprognose